

**СТУДИЈА ЗА
ПРОТОКОЛОТ ЗА
Регистри на
Испуштања и
Пренос на
Загадувачи
ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА**

Центар за еколошка демократија – Флорозон

Министерство за животна средина и просторно планирање на
Република Македонија

Студија за протоколот за регистри на
испуштање и пренос на загадувачи во
Република Македонија

2014

Скопје, Декември 2014 година

Република Македонија

Изготвувачи

Издавач:	Центар за еколошка демократија – ФЛОРОЗОН
Изработил:	Кирил Ристовски – ЦЕД Флорозон
Проект:	“Right to Know-Right Now” – “Право да знаеш – веднаш”
Графички дизајн и печат:	График Мак Принт
Стручни соработници:	Аземине Шакири – МЖСПП Никола Јакимовски – МЖСПП Ивица Тасиќ – МЖСПП Мартин Трајчев – ЦЕД ФЛОРОЗОН
ЦЕД – Флорозон:	Визбегово ул.2 бр.46, 1000 Скопје Тел. +389 2 520 8249 e-mail: contact@florozon.org.mk
	Скопје, Декември 2014 Република Македонија

NORWEGIAN EMBASSY

Реализацијата на овој проект финансиски е поддржана од
амбасадата на Кралството Норвешка во Белград, Р. Србија
www.norveska.org.rs

Содржина

Листа на користени интернет страници	6
Листа на користена литература	6
Листа на кратенки	7
Предговор.....	9
Вовед	10
Историски преглед	11
Декларацијата од Стокхолм	12
Декларацијата од Рио.....	13
Архуска Конвенција.....	15
Вонреден МОР	16
РИПЗ - Моќна алатка во заложбите за намалувањето на ризиците од загадувањето	17
Вовед	17
Воспоставување на првите РИПЗ системи	19
Инвентарот на токсични емисии на САД (TRI-Toxic Releases Inventories of the USA)	19
Холандскиот инвентар на индивидуални и колективни емисии.....	19
Инвентарот на хемиски емисии на Обединетото Кралство	20
Предности на РИПЗ системите.....	21
Употребливоста на РИПЗ информациите од страна на владата.....	21
Користа од РИПЗ системите за индустријата.....	22
Предности за индустријата	23
Користа на јавноста.....	23
Предности за јавноста	23
Европскиот РИПЗ (Е-РИПЗ).....	24
Вовед	24
Покриеност на Е-РИПЗ	25
Е-РИПЗ и ИСКЗ директивата.....	25
Архуската Конвенција и РИПЗ протоколот	27
Како функционира протоколот?.....	28
Содржина на протоколот за РИПЗ.....	30
Загадувачките материи покриени со РИПЗ	31
Кој известува?.....	33
Имплементација на РИПЗ протоколот во РМ.....	35
Историјат	35
Усогласување на националното законодавство со барањата на РИПЗ протоколот.....	35
Форма, методологија и начин на водење на регистарот.....	38
Форма и содржина на регистарот.....	39
Водење на регистарот и идентификација на РИПЗ постројките	40
Обврски и циклус на известување	41
Методи за одредување на испуштањето	42
Квалитет на податоците	44
Презентација на податоците	44
Казнени одредби предвидени со законот за животната средина на Република Македонија ..	45
Идни активности за имплементација на РИПЗ протоколот во Република Македонија	47
Развој на институционална рамка.....	47
Зајакнување на административните капацитети во управувањето со животната средина	48

Развој на електронски алатки	49
Дисеминација на податоците	50
Соработка со невладините организации и другите чинители	50
А Н Е К С И.....	53

Листа на користени интернет страници

www.moepp.gov.mk
www.prtr.net
www.unece.org
www.unitar.org
www.un.org
www.epa.gov
www.gov.uk
www.emissieregistratie.nl
<http://prtr.ec.europa.eu>
www.slvesnik.com.mk
www.unep.org
www.oecd.org

Листа на користена литература

- UNITAR Guidance Series for Implementinga National PRTR Design Project;
Implementing a National PRTR Design Project - A Guidance Document,
- European Commission (2006),
Guidance Document for the Implementation of the European PRTR
- UNECE (2008), *Guidance on Implementation of the Protocol on Pollutant Release and Transfer Registers*, United Nations, New York and Geneva,
- UNECE (2011a), *Your Right to a Healthy Community: A simplified guide to the Protocol on Pollutant Release and Transfer Registers*, UNECE, Geneva,

Листа на кратенки

РИПЗ – Регистар на испуштања и пренос на загадувачи

UNECE – United Nations Economic Commission for Europe (Економска комисија за Европа на Обединетите Нации)

UNITAR – United Nations Institute for Training and Research (Институт за обука и истражување на Обединетите Нации)

MOP – Meeting of the Parties (Состанок на Страните)

OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development (Организација за економска соработка и развој)

САД – Соединети американски држави

TRI – Toxics Release Inventory (Инвентар на токсични испуштања)

Е-РИПЗ – Европски регистар на испуштања и пренос на загадувачи

EFTA – European Free Trade Association (Европска асоцијација за слободна трговија)

АК – Архуска Конвенција

CAS – Chemical Abstract System (Хемиски абстрактен систем)

ЕУ – Европска Унија

РЕРеП – Регионална програма за реконструкција на животната средина во југоисточна Европа

МЖСПП – Министерство за животна средина и просторно планирање

ГИС – Географски информативен систем

LCP – Large Combustion Plant (Голема постројка за согорување)

НВО – Невладина организација

UNCED – Конференција на Обединетите Нации за животна средина и развој

UNEP – Програма за животна средина на Обединетите Нации

ИСКЗ – Интегрирано спречување и контрола на загадувањето

Предговор

Оваа студија која е дел од проектот “Право да знаеш-веднаш !” е подготвена од Центарот за еколошка демократија ФЛОРОЗОН во соработка со Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Македонија.

Целта на овој документ е да направи преглед на развојот на РИПЗ протоколот и неговото спроведување во светот, Европа и Република Македонија и да даде насоки за подобрување на функционирањето на истиот на национално ниво.

Во рамките на проектот, покрај изработката на оваа студија, се врши и практично подобрување на функционирањето на Протоколот во соработка со надлежното министерство.

Студијата и останатите активности предвидени со проектот се изработени и се спроведуваат со цел да се овозможи потполна имплементација на РИПЗ протоколот и истата е наменета како за операторите (загадувачите), така и за донесувачите на одлуки и пошироката јавност.

Кирил Ристовски,
Претседател
ЦЕД Флорозон

Вовед

Доброто владеење и управување со животната средина на национално и меѓународно ниво е од суштинско значење за спроведувањето на добрата државна политика. Транспарентноста, отчетноста, правото на пристап до информации и учеството на јавноста во донесувањето на одлуките се јавуваат како алатки кои ги зајакнуваат демократските процеси во земјите во транзиција и развој со цел да се обезбеди добро владеење. Ова важи за сите политики вклучувајќи ги политиките за животната средина, кои се едни од најчувствителните области во општеството.

Еден од главните предизвици со кои се соочува денешницата е заштитата на животната средина и природните ресурси. Имено, наглата индустријализација на повеќе региони во светот доведе до отворање на огромен број на фабрики, кои за потребите на нивните производствени процеси искористуваат сировини и природни материјали кои во континуитет ја деградираат животната средина. Ваквите производствени процеси генерираат и емитуваат значителна количина на штетни материји и супстанции во почвата, водата и воздухот, а последиците од ваквото загадување се кобни по човековото здравје.

Соочени со ризиците од повеќедецениското загадување и свесни за последиците од истото, високоразвиените земји во последните две декади преземаат иницијативи со кои се настојува кон доследно спроведување на принципите на одржливиот развој¹. Овие иницијативи најчесто се преточуваат во меѓународна легислатива која пак преку најразлични механизми се спроведува на државно, односно локално ниво.

Така, на основа на Агендата 21, усвоена на Светскиот самит на планетата Земја одржан во 1992 година во Рио Де Женеиро, во завршната декларација усвоена од страна на 150 земји јасно е наведено дека “владите и релевантните меѓународни организации во соработка со индустријата треба да ја подобрат постоечката база на податоци за емисиите на токсичните материји или да развијат систем за информирање во вид на регистар”.

Една деценија подоцна во Киев (Мај, 2003 година), земјите од UNECE регионот² на вонредниот состанок на Страните на Архуската Конвенција го усвоија Протоколот за регистри на загадувачи и пренос на загадувачки материји.

Протоколот претставува врвна алатка која обезбедува пристап до информации на јавноста (домашна и меѓународна), локалната и централната власт како и меѓународните организации и институции и истата овозможува отчетно и одговорно загадување од страна на индустриските капацитети притоа поттикнувајќи го понатамошниот развој на националните еколошки политики базирани на принципот “загадувачот плаќа”.

[1] http://www.unep.org/training/programmes/Principles_%20of_Sustainable_Development.pdf

[2] <http://www.unece.org/oes/nutshell/ecemap.html>

Историски преглед

Хемикалиите и хемиските супстанции се составен дел од секојдневието и очигледна е зависноста (материјална и економска) од употребата на истите од страна на човекот. Во услови на забрзано темпо на индустриски развој, општеството го уредува и менаџира начинот на нивната употреба. Интегрираниот пристап при менаџирањето на овие супстанции е од круцијално значење за секое општество земајќи ги предвид можните несакани последици по човековото здравје и природата предизвикани од неконтролираната употреба на истите.

Концептот на интегрирано управување и спречување на ризиците од несаканите дејства на хемиските супстанции е препознаен на меѓународен план уште пред неколку децении, кога поради отсуство на пропишани “правила на игра” се случија индустриски хаварии кои беа кобни по животите на илјадници луѓе.

Официјалните институционални почетоци на глобалната заложба за заштитата на животната средина датираат од 1972 година кога во Стокхолм, од страна на Обединетите Нации беше организирана првата меѓународна конференција на која се идентификуваа проблемите со заштитата на животната средина.

Целта на оваа конференција беше да ја прекине дотогашната пракса на донесување на глобални одлуки од страна на поедини држави и да се воведат механизмот на донесување на одлуки преку меѓународна соработка.

Сепак, вистинската пресвртница во меѓународната политика за животната средина е Светскиот самит на планетата Земја одржан во Рио де Женеиро во периодот од 3ти до 14ти Јуни 1992 година. На самитот на кој учество имаат земено 176 земји како и Европската Економска Зедница (подоцна Европска Унија), усвоени се неколку текстови поврзани со животната средина и одржливиот развој меѓу кои и **Декларацијата од Рио³ и Агендата 21⁴**.

Овие два историски документи ќе доведат до понатамошен континуиран развој на меѓународната еколошка политика и ќе ја постават рамката во која ќе бидат уредувани “правилата на игра” во однос на заштитата на животната средина и превенцијата од ризиците на загадувањето.

Декларациите од Стокхолм и Рио се клучните документи кои имаат произлезено од првата и втората глобална конференција за животната средина.

Политиките или правните инструменти кои се имаат појавено на меѓународен план после овие конференции, како што се Рамката за еколошка акција во Стокхолм и Агендата 21 во Рио, се тесно поврзани со двете декларации како концепциски - така и политички. Сепак, декларациите, на свој начин, претставуваат сигнал за меѓународното достигнување на полето на заштитата на животната средина и човековото здравје.

Усвоени во временски расчекор од дваесет години, тие несомнено претставуваат големи пресвртници во еволуцијата на меѓународното еколошко право, кое претставува увертира во “модерната ера”. “Стокхолм” претставува пробивање на ледот и за прв пат води кон преземање на глобални акции кои се однесуваат на човековото влијание врз животната средина како и обид за заедничка перспектива за тоа како да се одговори на предизвикот за зачувување и унапредување на човековата околина.

[3] <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=78&articleid=1163>

[4] <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=52>

Како резултат на тоа, Стокхолмската Декларација дефинира широки цели на политиката за животна средина без поставување на детални нормативни позиции. Сепак, по Стокхолм, глобалната свест за еколошките проблеми е зголемена драстично, и овозможува правилно донесување на одлуки на меѓународен план.

Во исто време, фокусот на меѓународниот еколошки активизам постепено е проширен на сферата на прекуграничните и глобалните еколошки прашања од заеднички интерес, како и на интер-секторската регулатива притоа синтетизирајќи ги економските и развојните фактори во донесувањето на одлуки.

Така, за време на Конференцијата во Рио, задачата на меѓународната заедница беше да ги систематизира и да ги преиспита постојните нормативни очекувања во однос на животната средина, како и да постави правни и политички основи за одржливиот развој.

Во оваа насока, UNCED е задолжена да изработи декларација преку која ќе се уредат законските права и обврски за животната средина и развој, на основа на **Светската повелба**⁵ за природата донесена од страна на Генералното собрание на Обединетите Нации во 1982 година.

Иако усогласениот предлог-текст од Декларацијата усвоен во Рио не може да се смета за супериорен документ, во наредните две децении се наметна како главен патоказ и двигател на развојот на меѓународната политика за животната средина.

Декларацијата од Стокхолм

Конференцијата на Обединетите Нации за човековата околина е првата меѓународна конференција која се фокусира на прашањата за заштита на животната средина на меѓународен план.

Конференцијата одржана во Стокхолм во Јуни 1972 година, под притисок на интензивното зголемување на нуклеарниот арсенал во глобални рамки и неконтролираната индустријализација, го рефлектира сè поголемиот интерес за конзервација на животната средина и нејзино меѓународно управување.

На конференцијата присуствуваа делегации од 114 влади, а Советскиот Сојуз го бојкотираше овој настан поради исклучување на Источна Германија која во тој период не беше членка во ОН.

Клучни документи кои имаат произлезено од конференцијата се **Декларацијата**⁶ и **Рамката за еколошка акција**⁷.

Декларацијата која е усвоена на оваа конференција, претставува своевиден “еколошки манифест” кој јасно укажува на потребата за заштитата на природата и нејзините ресурси од страна на човекот. Меѓудругото, таа прави поврзување помеѓу основните човекови права и животната средина. Декларацијата се состои од 26 принципи кои даваат насоки и препораки во поглед на заштитата на природата и нејзините ресурси.

Првиот принцип започнува со “Човекот има основно право на слобода, еднаквост и соодведни услови за живот во животна средина чиј квалитет обезбедува достоинство и благосостојба.”

Со другите принципи Декларацијата ја истакнува поврзаноста на економскиот развој со заштитата на животната средина. Имено, принципот 8 истакнува дека “развојот е потребен за унапредување на животната средина”, додека принципот 11 потенцира дека “еколошките политики не смеат да

[5] Резолуција на Генералното Собрание 37/7

[6] <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=97&articleid=1503>

[7] <http://www.un-documents.net/aconf48-14r1.pdf>

го попречуваат развојот.”

Други клучни теми исто така се третирали со Декларацијата се:

- Потребата за конзервација и заштита на дивниот свет и нивните живеалишта (Принцип 4);
- Избегнување на загадувањето на морињата (Принцип 7);
- Употреба на ресурсите кои не се обновливи (Принцип 5);
- Важноста на развојот на координирано планирање (Принципи 13-17);
- Важноста на образованието за животната средина (Принцип 19);
- Олеснување на научните истражувања и слободниот проток на информации (Принцип 20);
- Развој на меѓународното право во однос на загадувањето и еколошките штети (Принцип 22);
- Отстранување и уништување на нуклеарното оружје (Принцип 26).

Рамката за еколошка акција претставува акционен план за спроведување на Декларацијата во пракса кој содржи 109 конкретни препораки поврзани со човековите живеалишта, управувањето со природните ресурси, загадувањето, социјалните и образовни аспекти на животната средина, развојот на меѓународните организации.

Во контекст на последното, покрај Декларацијата, на оваа конференција се формира на посебно тело во рамки на Обединетите Нации – (UNEP – United Nations Environmental Program – Програма за животната средина на Обединетите Нации) чија што главна улога е да ги координира глобалните напори за промоција на одржливоста и заштитата на животната средина.

И покрај горе наведеното, во наредните години прашањата и проблемите со животната средина се ставени во втор план и центарот на вниманието е насочен кон политичките односи помеѓу светските сили. Во вакви услови, процесот на индустријализација продолжува по нагорна линија не земајќи ги предвид препораките од конференцијата во Стокхолм.

Неколку години подоцна се случуваат неколку еколошки катастрофи (Чернобил, Бапна и др.) кои предизвикуваат несогледиви последици по животната средина и човековото здравје кои се чувствуваат и денес.

Декларацијата од Рио

Дваесет години по одржувањето на конференцијата во Стокхолм, светот продолжи да се соочува со предизвиците на долгорочната деградација на еко системите, почвата и губитокот на биодиверзитетот, загадувањето на атмосферата и ефектите на климатските промени, загадувањето на водните басени, влијанието на хемикалиите и нивниот третман, отпадот и искористувањето на ресурсите кои не се обновливи. Истовремено се случува падот на Берлинскиот сид и кревањето на таканаречената “железна завеса” и притоа во духот на демократските принципи на владеење, се наметнува потребата од дефинирање на улогата на поединецот во општеството преку негово вклучување во процесот на донесувањето на одлуките.

Во таа насока, Обединетите Нации на основа на резолуцијата 44/228 започнуваат подготовки за организирање на меѓународна конференција која ќе има за цел да направи

“помирување” помеѓу економскиот развој и заштитата на животната средина. Конференцијата на Обединетите Нации за животна средина и развој (меѓународно препознаена како Самит на планетата Земја) се одржува во Јуни 1992 во Рио де Женеиро, Бразил.

На самитот, кој претставуваше најголем собир на државници на едно место во историјата на човештвото, присуствуваат вкупно 117 шефови на држави и 178 делегации на држави. По пат на договори и други стратешки документи потпишани на Конференцијата, повеќето земји од светот застапаа позади позициите за овозможување на економски развој на начин преку кој ќе се обезбеди соодветна заштита на животната средина и природните ресурси кои не се обновливи.

Главните документи кои се усвоени на овој Самит се:

Конвенцијата за биолошка разновидност⁸ - обврзувачи договор преку кој земјите треба да воведат регистар за нивните растенија и диви животни обезбедувајќи заштита на сите загрозувани видови;

Рамковната конвенција за климатски промени⁹ - обврзувачки договор кој бара од земјите да ги намалат емисиите на јаглерод диоксид, метан и другите стакленички гасови одговорни за глобалното затоплување;

Декларацијата за животна средина и развој конципирана на основите на декларацијата од Стокхолм, претставува своевидно продолжение ставајќи акцент на заштитата на животната средина и одржливиот развој преку донесување на одлуки од страна на поединецот во општеството. Овој документ содржи 27 принципи кои се однесуваат на сеопфатно интегрирано управување со животната средина и одржливиот развој.

Принципите 10 и 14 се од исклучително значење како за развојот на протоколот на регистри на загадувачи и пренос на загадувачки материи, така и за развојот на таканаречената еколошка демократија, односно обезбедување на пристап до информации на јавноста, нејзино учество во процесот на донесување на одлуки и право на правда во случај на повреда на едно од претходните две права.

Агендата 21 е документ кој ги подвлекува глобалните заложби за заштита на животната средина и за поттикнување на развојот на одржлив начин.

Ова е акционен план составен од четириесет точки поделени во четири поглавја кои ги земаат предвид социо-економските димензии, конзервацијата и управувањето со ресурсите потребни за развојот, улогата на главните групи на чинители и нивно зајакнување, како и средствата за имплементација на планот.

[8] <http://www.cbd.int/convention/text/>

[9] <http://unfccc.int/2860.php>

Архуска Конвенција

Кофи Анан, Генерален секретар на Обединетите нации (1997-2006)

“...Усвојувањето на Архуската Конвенција е гигантски чекор напред во развојот на меѓународното право во оваа област. ... Иако регионална во обемот, значењето на Архуската Конвенција е глобално. Таа претставува далеку најимпресивна елаборација на принципот 10 од Декларацијата од Рио... како таква, таа е најамбициозниот потфат во областа на “еколошката демократија” преземен од страна на Обединетите нации...”.

Оваа Конвенција претставува мултилатерален договор помеѓу земјите од UNECE регионот и еволуцијата на истиот започнува во периодот по усвојувањето на Декларацијата од Рио. Имено, како што е наведено и погоре, оваа декларација е составена од 27 принципи кои јасно и недосмислено укажуваат на потребата од донесување на обврзувачки договори преку кои ќе се остварат целите на одржливиот развој и заштитата на животната средина.

Поаѓајќи од Принципот 10, организацијата на UNECE ги започна подготовките за спроведување на “еколошката демократија” во пракса преку нејзина институционализација. Така, во 1995 година во Софија, Р.Бугарија беше усвоено упатството за пристап до информации за животната средина и за учество на јавноста во донесувањето на одлуки.

UNECE Конвенцијата¹⁰ за пристап до информации, учество на јавноста во процесот на донесување на одлуки и пристап до правда за прашања од животната средина е усвоена на 25 јуни 1998 година во Архус, Данска, на четвртата министерска конференција, под покровителство на UNECE како дел од процесот “Животната средина за Европа”. Истата стапува во сила на 30 октомври 2001 година и во моментот има 44 Страни (земји потписнички) вклучувајќи ја Европската унија.

Република Македонија беше меѓу првите земји потписнички и по ратификацијата на Конвенцијата од страна на Собранието на РМ, започнат е процес на усогласување на законската рамка.

Архуската Конвенција се темели на три главни столба и ги гарантира правата на пристап до информации (прв столб), учеството на јавноста во процесот на донесување одлуки (втор столб), и пристапот до правда (трет столб) во областа на животната средина со цел да се придонесе за заштита на правото на секој поединец од сегашните и идните генерации да живеат во средина соодветна за неговото или нејзиното здравје и благосостојба (член 1).

Според Конвенцијата, од Страните се бара меѓу другото, да ја промовираат примената на принципите на Архуската конвенција во меѓународните процеси на донесување одлуки за животната средина и во рамките на меѓународните организации за прашања поврзани со животната средина (член 3, став 7).

[10] <http://www.unece.org/environmental-policy/treaties/public-participation/aarhus-convention.html>

Состанокот на Страните (Meeting of the Parties или МОР): Првата седница на МОР се одржа во Лука, Италија, во октомври 2002 година каде беа усвоени:

- Декларацијата Лука¹¹;
- Упатството за пристап до информации, учество на јавноста и пристап до правда во однос на генетски модифицирани организми(ГМО)¹²;
- Деловникот за работа¹³; и
- Одлуката¹⁴ преку која се налага изготвување на законски обврзувачки инструмент во форма на протокол за регистри за испуштање и пренос на загадувачки материји (РИПЗ).

На овој состанок исто така е формирана Работна група на Страните со задача да го надгледува спроведувањето на програмата за работа на Конвенцијата, да ги подготвува седниците на МОР и да ги надгледува активностите на помошните тела основани од МОР односно:

- Работната група за пристап до правда;
- Работната група за електронски алатки за информации; и
- Работната група за финансиски аранжмани.

МОР 1 дополнително формира комисија за жалби во согласност со Архуската конвенција (член 15), со која се утврдува нејзината структура, функции и процедури.

Вонреден МОР

Вонредна седница на **МОР** се одржа на 21 мај 2003 година во Киев, Украина, во рамките на петтата министерска конференцијаво рамки на процесот “Животната средина за Европа”. На овој **МОР** се усвои Протоколот за регистри на испуштање и пренос на загадувачи.

[11] <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/documents/mop1/ece.mp.pp.2.add.1.e.pdf>

[12] <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/documents/gmoguidelinesenglish.pdf>

[13] <http://www.unece.org/fileadmin/DAM//env/pp/documents/mop1/ece.mp.pp.2.add.2.e.pdf>

[14] <http://www.unece.org/fileadmin/DAM//env/pp/documents/mop1/ece.mp.pp.2.add.3.e.pdf>

РИПЗ - Моќна алатка во заложбите за намалувањето на ризиците од загадувањето

Вовед

Брзиот индустриски развој на неколку региони во светот доведе до значителен пораст на производството и употребата на хемикалии во рамки на производствените процеси и резултираше со зголемени емисии на хемиски супстанции во воздухот, почвата и водата, акумулирајќи огромни залихи на хемиски отпад.

Во овој процес на загадување, поголемиот дел од работници, државни тела и органи, власти и управувачки структури не беа свесни дека овие емисии предизвикуваат трајни последици не само по животната средина туку и по човековото здравје.

Свесни за ризиците од ваквите процеси, неколку високо развиени западни земји како САД, Канада, Велика Британија и Холандија воведоа регистри на емисии на хемикалии со цел да укажат на ризиците од загадувањето од токсичните материи во секоја земја поединечно. РИПЗ претставува каталог или регистар на високо загадувачки материи кои се испуштаат од страна на загадувачките капацитети во воздухот, почвата или водата или истите се пренесуваат од една локација на друга со транспортни средства. Регистарот овозможува преглед на информациите за природата и количините на испуштени или транспортирани/депонирани количини загадувачки материи од страна на загадувачот во еден од еколошките медиуми (почва, воздух или вода).

Неколку децении подоцна, земајќи ги предвид позитивните искуства од овие регистри, под покровителство на Обединетите Нации се воведува протоколот за регистри на загадувачи и пренос на загадувачки материи (РИПЗ).

Имено, во 1994 година, Организацијата за економска соработка и развој (OECD – Organization for Economic Co-operation and Development) преку својата работна група за контрола и превенција од загадувањето, го подготви првиот водич¹⁵ чија цел беше да го олесни формирањето и имплементацијата на РИПЗ во земјите ширум светот.

Овој водич беше изготвен на база на позитивните искуства на погоре наведените земји кои самоиницијативно ги воведоа РИПЗ системите. Наспроти слабата заинтересираност на повеќето земји и паралелно со работата на OECD, Институтот за истражување и обуки при Обединетите Нации¹⁶ (UNITAR), иницираше спроведување на РИПЗ пилот-проекти во Мексико, Египет и Чешка. Целта на овие пилот проекти беше да се помогне на секоја земја посебно во дизајнирањето на националниот РИПЗ систем преку консултативен процес помеѓу владата, индустријата и невладините организации.

Овие две меѓународни организации со нивните активности во ист временски период и во различни краишта на светот, го наметнаа РИПЗ концептот како исклучително важна алатка за превенција од загадувањето не само во високо индустријализираните земји, туку и во земјите во развој.

Како што е наведено погоре, РИПЗ претставува каталог или регистар на загадувачки материи кои се емитуваат во еден од еколошките медиуми или се пренесуваат од едно место на друго вклучувајќи информации за природата и количините на хемиските супстанции. Исто

[15] <http://www.oecd.org/chemicalsafety/pollutant-release-transfer-register/>

[16] <http://www.unitar.org/cwm/prtr>

така, РИПЗ овозможува информации за местото на загадување (како на пример фабриката) или дифузниот извор на загадување како што се земјоделски активности или транспортот.

Вообичаено, РИПЗ ги покрива емисиите на штетни елементи во воздухот, почвата и водата, но и точките каде се складира транспортираниот отпад. За разлика од “традиционалните” системи за мониторинг на загадувањето со кои се дава приказ на емисии на “стакленички гасови” или емисии на “тешки метали”, РИПЗ системите даваат приказ за емисиите на поединечните специфични супстанции или елементи (како што се на пример бензенот или живата) за секој загадувач посебно. Дополнително, РИПЗ овозможува:

- Извештаи за емисиите на годишно ниво;
- Заедничка референтна листа на загадувачки елементи која овозможува компаративен преглед на загадувањето од страна на повеќе инсталации;
- Дигитализација на информациите и нивен графички приказ;
- Достапност на информациите за целокупната домашна и меѓународна јавност.

Земајќи ги предвид четирите главни карактеристики на РИПЗ, може да се констатира дека овој систем е алатка која овозможува спроведување на ефикасни и ефективни политики во насока на заштита на животната средина и одржливиот развој преку адекватно информирање и вклучување на јавноста. Во периодот на раните деведесетти години кога преку препораките на Декларацијата од Рио и Агендата 21, меѓународните организации започнаа со активности со цел поставување на глобална рамка за РИПЗ и се поставија неколку основни универзални принципи за развој на овој систем кои важат и денес:

- РИПЗ системите треба да овозможат информации кои ќе служат како поткрепа во превенцијата на потенцијалните ризици по човековото здравје и животната средина преку идентификација на изворот на загадувањето, неговиот обем и состав;
- Информациите добиени од РИПЗ системот треба да бидат користени во промоција на превенцијата од загадувањето на самиот извор на неговото настанување, а притоа да се поттикнува користењето на “почиста” технологија во процесот на преработка и/или производство;
- Владите треба да ги користат информациите добиени од РИПЗ системите во насока на евалуација на ефикасноста и ефективноста на националните еколошки политики и следствено да поставуваат реални и остварливи цели;
- Во однос на полнење на РИПЗ базата со информации, треба да се воведат обврзувачки и доброволни механизми за известување со цел да се постигнат целите на РИПЗ протоколот;
- Со цел намалување на двојното известување и повторување на извештаите, РИПЗ системите треба да се интегрираат до степен на практичност каде би се користеле веќе достапни информации, како на пример интегрирани дозволи и сл.;
- Целокупниот процес на воспоставување на РИПЗ системот треба да биде крајно транспарентен и објективен;
- При крерањето на РИПЗ системот, владите треба да соработуваат со сите засегнати страни во општеството и притоа да ги постават националните цели и приоритети врз основа на проценка на потенцијалните трошоци и придобивки од известувањето на индустријата, владата и целокупното општество; Информациите содржани во РИПЗ системот треба да бидат широко дисеминирани и јавно достапни не само на потенцијално засегнатите страни, туку и пошироко.

Воспоставување на првите РИПЗ системи

Во продолжение наведени се три примери кои претставуваат едни од првите воспоставени РИПЗ системи во светот.

Инвентарот на токсични емисии на САД (TRI-Toxic Releases Inventories of the USA)

Инвентарот¹⁷ на токсични емисии на САД е формиран во 1986 година со цел да собира информации за токсичните емисии во животната средина од страна на индустријата и притоа овие информации да бидат јавно достапни.

Согласно барањата за известување на TRI, инсталациите кои користат поголеми количини на хемикалии се обврзуваат да изготват годишен извештај во кој ќе ги наведат количините на испуштени хемикалии или количините на транспортирани/депонирани/рециклирани хемикалии до/во/на одредена дестинација.

Овој извештај во стандардизирана форма се поднесува до Агенцијата за заштита на животната средина на САД која овозможува транспарентен увид во истиот. Со оглед на развојот на свеста кај сите чинители во општеството, барањата и стандардите за известување на TRI се менуваат со текот на годините. Така на пример, до 1995 година, листата на хемикалии по која треба да известуваат инсталациите во САД се состои од околу 320 елементи/соединенија, додека денес истата листа е проширена на преку 600. За секоја хемикалија одделно, инсталациите мора да обезбедат информација за количините на емисии и за медиумот во кој се испушта, односно воздух, вода или почва.

Притоа, согласно барањата на TRI, инсталацијата треба да извести дали оваа емисија е регулирана со одредена дозвола или е инцидентна. Истото се однесува и на транспортот и депонирањето на токсичните материји/отпадот, односно неговото рециклирање. Информациите за емисиите се добиваат од мониторинг, внатрешни мерења на емисии, декларирани емисии од производител на специфична опрема и други видови на калкулации.

На основа на информациите од сите извештаи, Агенцијата за заштита на животната средина на САД изготвува годишен извештај кој на барање на јавноста е бесплатно достапен во печатена форма или електронска форма (интернет).

Холандскиот инвентар на индивидуални и колективни емисии

Овој инвентар¹⁸ е воспоставен во Холандија уште во 1972 година со цел да ги идентификува емисиите предизвикани од страна на индустријата, сообраќајот (авионски, железнички, патнички и сл.), домаќинствата итн.

Со овој инвентар индустриските емисии се определуваат преку директни мерења, додека проценката за другите емисии се врши преку примена на таканаречени емисиони фактори кои се базираат на статистички податоци за концентрацијата на возилата, степенот на активност

[17] <http://www2.epa.gov/toxics-release-inventory-tri-program>

[18] <http://www.emissieregistratie.nl/ERPUBLIEK/bumper.en.aspx>

и слично.

Меѓудругото, целта на овој систем е преку широка рамка на мерења да се постигнат целите на националите и локалните еколошки политики притоа:

- Да се утврдат емисиите предизвикани од страна на најголемите загадувачки капацитети во воздухот, водата и почвата;
- Да се врши компарација на емисиите кои доаѓаат од различни извори на загадување;
- Да се изврши меѓусебно поврзување на информациите за емисиите од сите извори на загадување притоа овозможувајќи приказ за географските позиции на изворите преку симулација и моделирање.

Холандскиот систем опфаќа преку 700 големи загадувачи кои известуваат за емисијата на 900 супстанции. Известувањето е на волонтерска основа, а информациите добиени од извештаите се јавно достапни.

Покрај овој доброволен пристап за известување, владата на Холандија врши мониторинг и на емисиите предизвикани од страна на лесно загадувачките индустрии, транспортот, земјоделството и сл. Сите информации се јавно достапни во вид на периодични и годишни извештаи кои јавноста може да ги добие по електронски пат т.е. интернет.

Инвентарот на хемиски емисии на Обединетото Кралство

На основа на актот за заштита на животната средина усвоен во 1990 година, владата на Обединетото Кралство во 1991 година воведува регулаторна политика која резултира со воведување на инвентар¹⁹ за хемиски емисии.

Овој систем е децентрализиран на седум региони, а околу 5000 инсталации се обврзани да известуваат за емисиите на 361 хемикалија и 125 изотопни супстанции регулирани со актот за радиоактивни честички во 1993 година.

Дополнително, овој систем е поврзан со системот за интегрирано спречување и контрола на загадувањето (ИСКЗ) и преку тоа се спречува двојното известување на индустријата и овозможува полесна верификација на емисиите за секоја инсталација посебно.

Овој регистар содржи детални информации за авторизацијата на инсталацијата почнувајќи од студијата за влијанието врз животната средина, до конечната верзија на интегрираната дозвола. Системот е јавно достапен и содржи јасни информации за максимално дозволените концентрации на хемиските елементи во природата и актуелното ниво на емисии било тоа да се авторизирани или инцидентни.

Предности на РИПЗ системите

Една од причините за успехот на РИПЗ системите е дека тие овозможуваат придобивки не само за владите, туку и за индустријата и јавноста. РИПЗ им обезбедува на владите корисни релевантни информации кои што може и треба да бидат искористени за поставување на национални еколошки приоритети. Меѓу другото, на индустријата ѝ овозможува зголемување на знаењето во однос на неефикасноста на производствените процеси, додека на јавноста може да ѝ служи за зголемување на јавната свест за потенцијално загадувачките емисии што ќе им овозможи да влијаат врз компаниите во насока на намалување на истите.

Употребливоста на РИПЗ информациите од страна на владата

Податоците добиени од РИПЗ системот, на владата ѝ обезбедуваат сеопфатни информации за изворите на загадување и нивната географска дистрибуција, емисија или трансфер во еден од трите еколошки медиуми (вода, воздух и почва). Оттука, РИПЗ овозможува континуирано подобрување на капацитетите и улогата на владите во пресретнување и поставување на националните еколошки цели. Овие цели може да вклучуваат:

- Развој на индикатори преку кои ќе се мери и квантифицира успехот или неуспехот на политиките за намалување на загадувањето;
- Поедноставување и интеграција на повеќекратните услови и барања за известувањата за загадување;
- Мониторинг на спроведувањето на актуелните регулативи за хемикалии;
- Воспоставување на ограничувања и стандарди за хемиски емисии;
- Поставување на приоритети за намалување или исфрлање од употреба на одредени хемикалии;
- Промоција на интегрирана контрола и превенција од загадување преку идентификација на хемикалиите во рамки на индустријата со цел воведување на “почисти” технологии;
- Информирање на јавноста и овозможување на прецизни одговори до заинтересираната јавност за загадувањето во одреден временски период;
- Исполнување на меѓународните услови и барања за известување за загадувањето во согласност со меѓународните конвенции и договори.

Предности за владата

- Идентификација на изворите кои генерираат потенцијално штетни хемиски супстанции, преку утврдување на видот на загадувачки материи, количините на овие емисии, и во кој медиум се ослободуваат истите;
- Идентификација на географски области подложни на ризиците од загадувањето;
- Олеснето донесување одлуки за приоритетите за управувањето со животната средина;
- Олеснета мерливост на националниот напредок кон намалувањето на ризиците и превенцијата од загадувањето;
- Следење на степенот на спроведувањето на постојната регулатива и исполнување на меѓународните обврски за известување во рамките на различните меѓународни конвенции и договори.

Користа од РИПЗ системите за индустријата

Дури и во услови на отсуство на обврзувачки барања за известување на емисиите од страна на владите, многу компании во високо развиените земји имаат самоиницијативно воспоставено внатрешни шеми и програми за мерење на емисиите во рамки на производствените процеси; раководствата на компаниите имаат воочено дека емисиите не претставуваат само и исклучиво еколошки проблем - туку и основа за финансиски загуби.

Преку употребата на “почиста” технологија и преку ре-употреба на претходно акумулираниот отпад генериран во рамки на производството, компаниите може да остварат заштеди на трошоците. Како последица од систематското прибирање на информациите за емисиите, компаниите може да иницираат промени во однос на употребата на алтернативни хемикалии кои би биле помалку штетни за околината и човековото здравје, може да ја подобрат ефикасноста на опремата и преку тоа да го подобрат производството и да ги елиминираат фугитивните и точкестите извори на емисија.

Меѓудругото, информациите обезбедени од РИПЗ може да служат како катализатор за подобра комуникација помеѓу инсталацијата и јавноста која живее во непосредна близина.

Преку обезбедување отчетност, инсталацијата може да воспостави доверба помеѓу локалните жители и кон сите кои претходно не ги поддржувале плановите и иницијативите за развој и/или проширување на производствените капацитети.

РИПЗ треба да служи како катализатор за подобра комуникација и градење на добри односи помеѓу инсталациите и соседните населени места притоа воспоставувајќи меѓусебна доверба.

Предности за индустријата

- Идентификација на изворите на изгубени приходи во рамки на индустриските процеси;
- Спроведување на подобрена контрола на хемиската употреба и зголемена ефикасност на производствената опрема;
- Поттикнување на имплементацијата на шеми и програми за почисто производство;
- Зголемување на конкурентноста;
- Поттикнување за трансфер на технологии во рамките на и помеѓу компаниите.

Користа на јавноста

Согласно одредбите на меѓународните конвенции и договори, секој кој е изложен на ризиците од хемикалиите треба да биде информиран за истите и следствено на тоа да му се овозможи право на избор за преземање на конкретна активност.

Праксата во западните земји покажува дека добро информираната јавност може да послужи како партнер во донесувањето на одлуките во животната средина.

Добро информираните работници може да превземаат активности во однос на личната здравствена заштита, но и да ги заштитат инсталациите од хемиски хаварии.

Добро информираната јавност исто така може да го мониторира и да го следи прогресот и ефективноста на еколошките политики.

Покрај другото, засегнатите чинители на основа на РИПЗ податоците може да бараат воведување и поставување на повисоки национални еколошки цели.

Преку овој систем, медиумите може да обезбедат релевантни податоци за актуелните еколошки политики и степенот на загадување предизвикан од еден или повеќе загадувачи на одредена географска област, додека пак академската јавност може да ги користи овие податоци во научно-истражувачки цели.

Предности за јавноста

- Овозможување на правото да се знае за потенцијалните ризици од хемикалии во заедницата;
- Овозможување на правото на избор и преземање на соодветни дејства во врска со загадувањето;
- Поттикнување на преземање на сопствени мерки на работниците за нив самите како и за објектите во кои работат од хемиски несреќи поврзани со заштита;
- Зголемување на учеството на јавноста во донесување на одлуки;
- Подобрување на едукативниот систем.

Европскиот РИПЗ (Е-РИПЗ)

Вовед

Последниот меѓународен договор кој се однесува на хемикалиите, РИПЗ протоколот исто како и неговиот “родител” - Архуската Конвенција, го наоѓа своето потекло во светскиот Самит на планетата Земја одржан во Рио 1992 година.

На конференцијата за животна средина и развој организирана од ОН а одржана во Рио де Женеиро е истакната важноста за пристапот на јавноста до информациите за загадувањето на животната средина, вклучувајќи ги и регистрите за емисии. Принципот 10 од Рио декларацијата за животна средина и развој, налага дека “секоја индивидуа ќе има соодветен пристап до информации поврзани со животната средина кои ги поседуваат јавните институции”, како и “можност да учествува во процесот на донесување на одлуки,” и дека земјите ќе “ја поттикнат јавна свест и учеството преку овозможување на широка достапност на информациите”.

Поглавјето 19 од Агендата 21 препорачува владите да собираат доволно информации за животната средина истовремено овозможувајќи јавен пристап до истите.

Владите, во соработка со индустријата и јавноста, е предвидено да изработат бази на податоци за хемикалиите вклучувајќи ги и регистрите на емисиите. Членот 19 од Агендата 21 исто така налага дека основа за безбедноста од хемикалиите е најшироката можна свесност за ризиците од истите. За спроведување на овие обврски кои произлегуваат од Агендата 21 во рамките на Економската Комисија за Европа на Обединетите Нации (УНЕЦЕ), во 1996 година започнати се преговори за усвојување на конвенција која ќе ги опфати прашањата за пристапот до информации, учеството на јавноста во донесувањето на одлуките и пристапот до правда за прашањата поврзани со животната средина. Конвенцијата е усвоена во 1998 година во данскиот град Архус на четвртата министерска конференција во рамките на процесот “Животната средина за Европа”. Денес истата е позната како Архуската Конвенција (АК)²⁰.

Преговорите за РИПЗ протоколот врз база на АК се започнати во 2001 година и завршуваат со усвојување на Протоколот во Мај 2003 година на вонредната министерска конференција одржана во Киев.

Друг клучен момент во развојот на регистрите на загадувачи кој е произлезен од конференцијата за животната средина и развој на ОН, е ратификацијата на протоколот за РИПЗ од страна на Европската Унија во Февруари 2006 година.

Истиот месец, Европскиот Совет усвои регулатива за спроведување на Протоколот во тогашните 27 земји членки на ЕУ. Дополнителниот договор помеѓу ЕУ и Европската асоцијација за слободна трговија (ЕФТА) ја проширува обврската за годишно известување на РИПЗ на уште четири земји (Швајцарија, Норвешка, Исланд и Лихтенштајн).

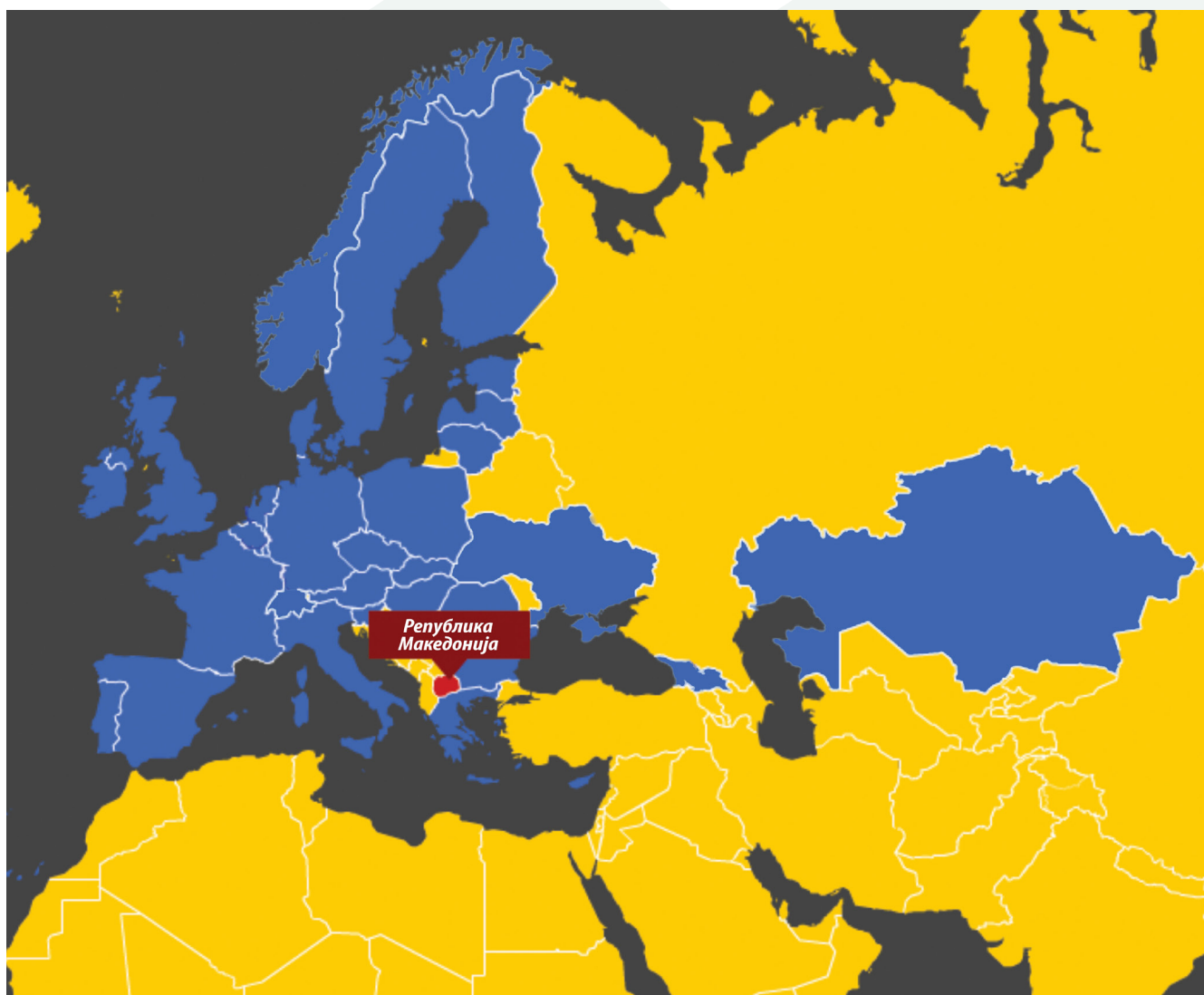
РИПЗ протоколот е првиот меѓународно правно-обврзувачки инструмент за емисиите и транспортот на загадувачките материи од страна на операторите.

До Декември 2014 година, четиристот и една земја како и ЕУ се потписници на Протоколот, а вкупно триест и две земји плус ЕУ го имаат ратификувано овој инструмент.

Протоколот стапи на сила на 8-ми Октомври 2009 година, 90 дена откако Франција го ратификуваше документот станувајќи 16-та земја ратификувачка членка со што се осигура влегувањето на инструментот во меѓународното право.

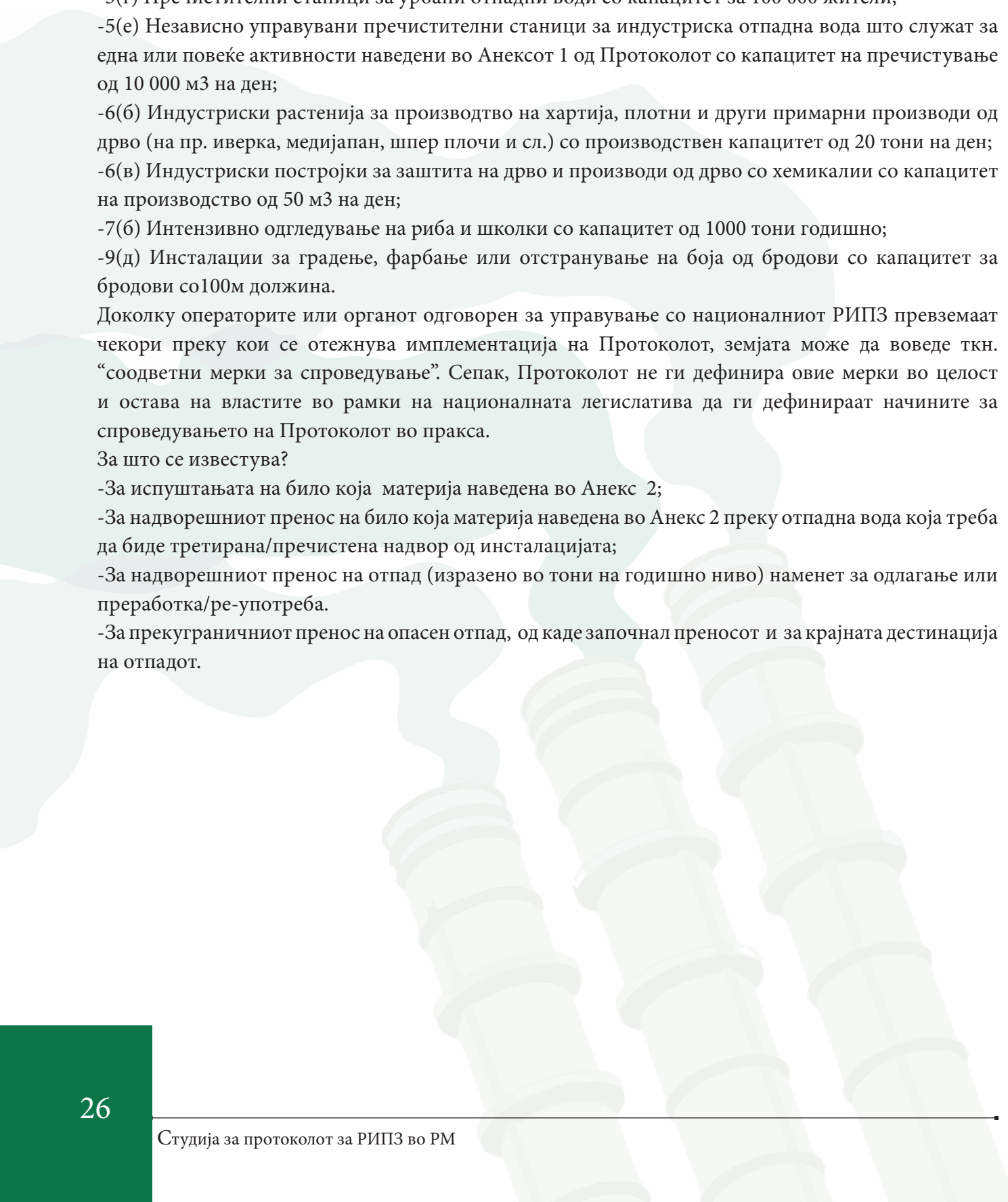
Покриеност на Е-РИПЗ

- Е-РИПЗ покрива 27 земји членки на ЕУ, Исланд, Норвешка, Швајцарија и Србија.
- Регистарот собира информации од преку 27000 инсталации кои припаѓаат на еден од 9-те сектори и вршат една или повеќе од 65-те активности наведени во Анексот 1 од Протоколот.

Е-РИПЗ и ИСКЗ директивата

Европскиот РИПЗ претставува на некој начин продолжение и надоградба на ИСКЗ директивата во смисол на утврдување на активностите. Имено, Е-РИПЗ во голема мера ги содржи сите активности кои претходно се утврдени со Анексот 1 од ИСКЗ директивата, но сепак, Протоколот содржи неколку промени и дополнителни активности кои не се опфатени со ИСКЗ директивата а се дел од Анексот 1 од Протоколот и тоа се :

-
-
- 1(е) Валавници на јаглен со капацитет од 1 тон на час;
 - 1(ѓ) Инсталации за производство на производи од јаглен и бездимно цврсто гориво;
 - 3(а) Подземни рударски и сродни активности;
 - 3(б) Површинско вадење на руди и камен со површина на ефективен отворен коп 25 хектари;
 - 5(ѓ) Пречистителни станици за урбани отпадни води со капацитет за 100 000 жители;
 - 5(е) Независно управувани пречистителни станици за индустриска отпадна вода што служат за една или повеќе активности наведени во Анексот 1 од Протоколот со капацитет на пречистување од 10 000 м3 на ден;
 - 6(б) Индустриски растенија за производство на хартија, плотни и други примарни производи од дрво (на пр. иверка, медијапан, шпер плочи и сл.) со производствен капацитет од 20 тони на ден;
 - 6(в) Индустриски постројки за заштита на дрво и производи од дрво со хемикалии со капацитет на производство од 50 м3 на ден;
 - 7(б) Интензивно одгледување на риба и школки со капацитет од 1000 тони годишно;
 - 9(д) Инсталации за градење, фарбање или отстранување на боја од бродови со капацитет за бродови со 100м должина.

Доколку операторите или органот одговорен за управување со националниот РИПЗ превземаат чекори преку кои се отежнува имплементација на Протоколот, земјата може да воведат т.н. “соодветни мерки за спроведување”. Сепак, Протоколот не ги дефинира овие мерки во целост и остава на властите во рамки на националната легислатива да ги дефинираат начините за спроведувањето на Протоколот во пракса.

За што се известува?

- За испуштањата на било која материја наведена во Анекс 2;
- За надворешниот пренос на било која материја наведена во Анекс 2 преку отпадна вода која треба да биде третирана/пречистена надвор од инсталацијата;
- За надворешниот пренос на отпад (изразено во тони на годишно ниво) наменет за одлагање или преработка/ре-употреба.
- За прекуграничниот пренос на опасен отпад, од каде започнал преносот и за крајната дестинација на отпадот.

Архуската Конвенција и РИПЗ протоколот

РИПЗ претставува алатка за пристап на јавноста до информациите поврзани со животната средина обезбедени преку инвентарите на загадување кое е предизвикано од страна на индустријата или други извори.

Архуската Конвенција (АК) бара од земјите членки да ги следат испуштањата и преносот на загадувачките материи.

Конвенцијата вклучува широки, флексибилни одредби кои ги обврзуваат членките да воспостават национални јавно пристапни “инвентари или регистри на загадувачи” кои ги покриваат внесувањата, испуштањата и преносот на загадувачките материи и производи.

Согласно Конвенцијата, државите мора прогресивно да делуваат во основањето на РИПЗ.

Протоколот за РИПЗ го регулира основањето на регистрите предвидено со АК уште подетално. Имено, иако протоколот на РИПЗ и АК се силно поврзани во нивните единствени пристапи кон вклученоста на јавноста во донесување на одлуки за животната средина, тие се сепак одделни и независни правни инструменти.

На првата средба на страните на протоколот одржан од 20-22 Април 2010 година во Женева се усвои сет на мерки кои ги одредија главните институции и процедури чија задача е да го осигураат ефективното спроведување на Протоколот вклучувајќи ги работните правила, механизмот за усогласувања, системот за известување за спроведувањето, шемата на финансиски договори и четиригодишниот работен план.

Механизмот за усогласување го следи истиот пристап како и тој на АК овозможувајќи било кој член на јавноста да побара ревизија за усогласувањето од соодветното тело преку поднесување на жалба - претставка.

Исто така, на состанокот е формирана меѓувладина работна група и е избрано Биро со цел надгледување на функционирањето на работната програма во времето меѓу сесиите на средбите на Страните.

Страна на Протоколот која не е страна на АК не се соочува со ограничувањата на извршувањето на своите права кои произлегуваат од Протоколот. Активностите кои произлегуваат од Протоколот се финансирани посебно од активностите кои произлегуваат од програмата за работа на Архуската конвенција. Работните правила на Протоколот и другите мерки за управување се во потполна независност од правилата и процедурите на Конвенцијата.

Регистрите на емисии и пренос на загадувачи овозможуваат пристап до информации за емисии поврзани со испуштање и трансфер на загадувачки материи надвор од изворот на загадување, отпадот и нивните трендови за повеќето загадувачки индустрии. Како такви, тие можат да им помогнат на донесувачите на одлуки при одредувањето на приоритетите за усвојување на стратегии за ефективно намалување на емисиите како и во мерење на напредокот во намалувањето на загадувањето. Таквите регистри може да помогнат и во мониторингот на напредокот и исполнувањето на одредени национални, ЕУ или меѓународни обврски или договори.

Преку Регулативата 166/2006²¹, Европската Унија го основаше европскиот регистар за испуштања и пренос на загадувачи со цел имплементација на РИПЗ протоколот на Архуската Конвенција.

[21] <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006R0166&from=EN>

Истиот се заснова и го надградува европскиот регистар за емисија на загадувачи (EPER) кој беше претходно основан во 2000-та година.

Протоколот е отворен за сите земји членки на ОН вклучувајќи ги сите кои не се членки на УНЕЦЕ или Страни на Архуската Конвенција.

Исто така, Протоколот е отворен за сите организации за регионална економска интеграција кои што можат да се вклучат и да ги спроведат нивните права во рамките на Протоколот и тоа колективно или во име на нивните членки доколку истите така одлучат.

Главната цел на Е-РИПЗ²² е да обезбеди транспарентност во управувањето со животната средина преку воведување на обврска за известување за емисиите на индустриските загадувачи. Обврските за известување за емисии се поврзани со специфични индустриски активности на претходно утврдени загадувачки прагови а особено за активностите кои се опфатени со Директивата 2008/1²³ за интегрирано спречување и контрола на загадувањето.

Известувањето се однесува на овозможување на информации на испуштањата од страна на наведените загадувачи во животната средина како резултат на нивните активности - дали намерни, случајни, рутински или не (кај самата постројка и над пропишаните прагови).

Пријавените вредности треба да се резултат на извршени мерења, калкулации или проценки во согласност меѓународно одобрените методологии.

Како функционира протоколот?

Целта на РИПЗ протоколот е да гарантира јавен пристап до информации за испуштањата и преносот на одредени загадувачки материи преку национални регистри кои што може да бидат пребарувани преку интернет.

Инсталациите се обврзани да известуваат годишно за испуштањата во животната средина и за преносот на одредени загадувачки материи. Овие информации се заведуваат во јавен регистар познат како РИПЗ.

РИПЗ е инвентар на испуштања и пренос на загадувачки материи од индустриските инсталации и други извори на загадувања.

Овие системи содржат информации на загадувачки материи од специфични индустриски емисии во воздухот, почвата и водата, а кои се сметаат за најризични по човековото здравје и/или животната средина.

РИПЗ исто така содржи информации за токсичен отпад кој е транспортиран од една инсталација до друга инсталација, отпадно место или до инсталација за третман на истиот.

РИПЗ исто така може да содржи информации за загадување од дифузните извори како на пр. загадувањето на воздухот од сообраќајот, загадувањето на водата од земјоделски активности и/или загадувањето на земјата, воздухот или водата од страна на малите загадувачки капацитети. Протоколот ги дефинира дифузните извори преку членот 2, став 9 како “мноштво на помали и распрскани извори на загадување од кои може да се испуштаат загадувачки материи во почвата, водата или воздухот чие што комбинирано или вкупно влијание може да биде значително и за кое е непрактично да се собираат извештаи за секој извор посебно”.

[22] www.prtr.ec.europa.eu

[23] <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008L0001&from=EN>

Секоја од Страните треба да обезбеди пребарување на податоци од дифузни извори за секоја категорија на дифузен извор, дефинирана во регистрот. Вклучувањето на дифузните извори е меѓу основните елементи на секој РИПЗ.

Протоколот опфаќа известување за дифузните извори, затоа што податоците за емисии во многу земји покажуваат дека овие извори ги сочинуваат најважните извори на испуштање на клучните загадувачки материи.

На пример, UNECE инвентарот на емисии за прекугранично загадување на воздухот (LRTAP)²⁴ покажа дека на територијата на Европа, 25% CO₂, 55% NO_x, 58% CO и 27% NMVOC, потекнуваат од сообраќајот.

Земјоделскиот сектор емитува 49% од вкупниот метан (CH₄) и 65% азот диоксид (N₂O). На пример, во Холандија, каде што во овој сектор клучни чинители се малите и средните претпријатија, скоро сите испуштања на азот, фосфор и тешки метали во почвата се припишуваат на земјоделството па така овие субјекти се директно одговорни за испуштањето на фосфорот (со 45%) и на азотот со (65%) во површинските води.

— Член 7, (став 7) —

Обврска за известување или преземање мерки за иницирање на известување за дифузни извори

Секоја Страна, на својот регистар, со соодветно просторно распоредување ќе презентира информации за испуштањето на загадувачки материи од дифузните извори за кои што таа Страна утврдила дека податоците се собрани од релевантните органи и можат да се вклучат на практичен начин.

Кога Страната утврдила дека такви податоци не постојат, истата е должна да преземе мерки со кои ќе иницира известување за испуштањето на релевантните загадувачки материи од еден или од повеќе дифузни извори во согласност со нејзините национални приоритети.

Јавноста може да го пребарува системот преку интернет за специфични информации поврзани со компаниите, загадувачките материи, географските локации и сл. Ваквите регистри овозможуваат учество на јавноста во донесувањето на одлуки и придонесуваат кон превенција и намалување на загадувањето на животната средина.

РИПЗ системите се имаат докажано како ефективни управувачки алатки на животната средина кои нудат придобивки на сите општествени чинители. Основната улога на овие системи е да го лоцира хемискиот отпад, да ја подига еколошката свест, да ги приоритизира изворите на хемикалии и да овозможи национални инвентари за истите. Тие имаат повеќе функции како на пример:

- Редовно да прибираат информации за главните загадувачки материи вклучувајќи ја и животата;
- Да се намалат владините трошоци и трошоците на индустријата на основа на еден систем за известување;

[24] http://www.unece.org/env/lrtap/status/lrtap_s.html

- Да се чуваат и обработуваат информации кои ќе овозможат обновување-следење на испуштањата;
- Да овозможат портал за пренос на информации за јавноста;
- Да овозможат сеопфатни информации за известување за испуштања и следење на опасни хемикалии и за идентификување на приоритетите за управување со хемикалиите во рамките на националните акциони планови;
- Да поттикнат иницијативи за “почисти” производствени процеси.

Иако Протоколот ги регулира информациите за загадувањето, а не самото загадување, се очекува да влијае на намалување на загадувањето бидејќи компаниите не сакаат да бидат идентификувани како главни загадувачи.

Содржина на протоколот за РИПЗ

Протоколот се состои од преамбула и 30 члена. Составен дел од Протоколот се и четирите анекси кои ги покриваат следните области:

— Анекс 1

Со овој анекс се категоризираат активностите на инсталациите по сектори и се удврдуваат праговите за известување на база на производствен капацитет, односно по број на вработени во инсталацијата. Согласно Протоколот, а во однос на определувањето на видот на прагот, земјата Страна на Протоколот сама го определува прагот за известување. Согласно овој анекс, активностите се делат на девет главни сектори и тоа:

1. Енергетски сектор
2. Производство и преработка на метали
3. Минерална индустрија
4. Хемиска индустрија
5. Управување со отпад и отпадни води
6. Производство и преработка на дрво и хартија
7. Интензивно сточарство и аквакултура
8. Животински и градинарски производи од секторот за храна и пијалаци
9. Други активности

Овие девет главни сектори дополнително се делат на повеќе потсектори и за секој од нив е определен прагот за известување (по капацитет на производство и по број на вработени лица).

— Анекс 2

Овој анекс дава табеларен приказ на листата на загадувачки материји кои се предмет на РИПЗ извештаите. Оваа табела се однесува на вкупно 91 загадувачка материја каде секоја материја има сопствен CAS²⁵ (Chemical Abstract Service) број, утврден праг на испуштање за секој медиум посебно (вода, воздух или почва), утврден праг доколку се врши пренос на материјата, односно утврден праг доколку материите се користат во производството или во процесот на преработка во инсталацијата.

— Анекс 3

Истиот се состои од два дела:

Дел А, кој дава појаснување за активностите кои се однесуваат на депонирањето на загадувачките материји и дополнително го елаборира терминот депонирање земајќи ги предвид сите актуелни методи без разлика за кој еколошкиот медиум станува збор.

Дел Б, кој се однесува на активностите за обновување/рециклирање и детално го образложува и дефинира значењето на оваа активност во смисла на нејзина применливост во рамките на производствените процеси.

— Анекс 4

На основа на членот 23, став 2 од Протоколот, овој Анекс детално го елаборира арбитражниот процес доколу се јави спор помеѓу две или повеќе земји Страни на Протоколот.

Интегрираниот текст на РИПЗ протоколот надополнет со четирите анекси е составен дел на оваа студија.

Загадувачките материји покриени со РИПЗ

РИПЗ системот се однесува на информации за емисиите на 91 загадувачка материја вклучувајќи ги материите кои ги предизвикуваат “киселите” дождови, стакленичките гасови, тешките метали, опасните и високо токсичните пестициди, хемикалиите кои предизвикуваат тешки болести кај луѓето и сл. Сите овие материји, супстанции и елементи се заведени во листата од Анексот 2 на РИПЗ Протоколот и во голема мера оваа листа се поклопува со листата на перзистентни органски загадувачки материји (ПОПС)²⁶ утврдена со Стокхолмската конвенција. Покрај ова, националните регистри овозможуваат известување за дифузните извори на загадување како на пример сообраќајот, земјоделството и сл.

Акцентот на Протоколот се става на квантитетот на загадувањето притоа тежнеејќи кон обезбедување на рамнотежа помеѓу релеватноста на обезбедените информации од страна на операторот и “товарот” врз операторот од самото известување. Имено, наместо поставување на листа со огромен број на поединечни загадувачки материји, Протоколот се фокусира на лимитиран број на специфични супстанции и елементи поделени во неколку категории, сè со цел да се добие јасна и сеопфатна слика за обемот и количините на загадувањето. Така, РИПЗ ги опфаќа најважните загадувачки материји и соединенија како што се ПМ₁₀, тоталниот органски јаглерод, халогенетичките органски соединенија, фенолите, диоксините, цијанидот, флуоридот и др. Овие групи на соединенија го покриваат целото подрачје покриено со преку илјада поединечни опасни супстанции.

Меѓу другото, Протоколот поставува минимални барања по однос на известувањата на земјите, така да секоја земја ја има слободата преку генералната рамка на Протоколот, креирањето на РИПЗ да го прави во согласност со националните цели и приоритети. Така на пример, доколку одредена инсталација емитува значителни количини на одредена штетна супстанција која не е покриена со РИПЗ протоколот (Анексот 2), а е утврдена од страна на националните институции како опасна по човековото здравје и околина, во тој случај земјата може да ја вклучи таа супстанција во националниот регистер за известување.

Сепак, загадувачките материји покриени со РИПЗ се ограничуваат, забрануваат или се

[26] <http://chm.pops.int/TheConvention/ThePOPs/The12InitialPOPs/tabid/296/Default.aspx>

исфрлаат од официјалната листа исклучиво по пат на меѓународни договори, а овој механизам е утврден на оваков начин со цел да се обезбеди компетентна меѓународна вклученост во самиот процес.

Листата од Анексот 2 содржи 91 загадувачка материја и во зависност од нивните својства се групирани во седум главни групи на загадувачки супстанции:

- Стакленички гасови
- Други гасови
- Тешки метали
- Пестициди
- Хлорирани органски супстанции
- Други органски супстанции
- Неоргански супстанции

ЕС No. 166/2006 – АНЕКС II – ЗАГАДУВАЧКИ МАТЕРИИ

Пренос на загадувачки материји

Под поимот “испуштање” се подразбира емитување или внесување на загадувачки материји во животната средина од страна на постројката или друг извор. За разлика од “испуштањето”, под поимот “пренос” се подразбира движење на загадувачките материји или на отпадот наменет за одлагање или за обновување и на загадувачките материји во отпадните води наменети

за пречистување вон границите на капацитетот. Значи, со Протоколот се опфаќаат исклучиво известувањата за надворешниот пренос. Движењето на загадувачките материји и/или отпадот помеѓу две инсталации кои се дел од една постројка, односно две или повеќе постројки кои граничат на една локација се смета за внатрешен пренос и за истиот не треба да се известува.

Протоколот им овозможува на Страните сами да го изберат пристапот за известување на надворешниот пренос. Имено, согласно РИПЗ постојат два пристапа за известување :

- Известување за пренос на специфични загадувачки материји;
- Известување за пренос на специфичен отпад

Во првиот случај, надлежниот орган наложува на постројката да известува кога е надминат прагот за количините на хемиските супстанции во отпадот во периодот за известување (една година).

Во вториот случај, надлежниот орган бара од постројката да известува само кога ќе биде надминат прагот за вкупната количина на отпад во текот на периодот за известување (една година). Доколку Страната на РИПЗ протоколот се одлучи за вториот пристап, прагот за известување е поставен на

2000 тони неопасен отпад, односно 2 тони опасен отпад.

Доколку преносот на отпад се врши кон друга земја, тогаш станува збор за прекуграничен

случај и операторот е должен да го извести националниот надлежен орган за локацијата на крајната дестинација каде овој отпад би бил депониран или би бил предмет на рециклирање и/или ре-употреба.

Кој известува?

- Инсталации кои вршат една или повеќе од 65-те активности наведени во Анекс 1 од РИПЗ протоколот или ги надминуваат пропишаните прагови;
- Операторите кај кои надворешниот пренос на отпад ги надминува пропишаните прагови;
- Инсталации чии емисии во воздухот, почвата или водата ги надминуваат пропишаните прагови наведени во Анекс 2 од РИПЗ протоколот.

Согласно членот 5 од Регулативата за Е-РИПЗ, операторите на постројките кои вршат една или повеќе од дејностите наведени во Анексот 1 од Протоколот, а притоа ги надминуваат пропишаните прагови, се обврзани да поднесуваат годишни извештаи за обемот и видот на испуштањето до националните релевантни институции, притоа доставувајќи информации засновани на пресметки, мерења или проценки. Согласно Анексот 1, во процесот на известување се вклучени рафинериите, термо централите, хемиската и рударската индустрија, постројките за согорување на отпадот, индустријата за преработка на дрво и хартија, пречистителните станици, компаниите кои се занимаваат интензивно земјоделство и аквакултура, постројките за преработка на производи од животински и растително потекло итн. – односно вкупно 65 активности групирани во 9 сектори. Анексот 1 содржи табела која е поделена во три колони и ги дава следните информации:

- Специфичен код/број за секоја активност (прва колона);
- Краток опис на специфичната активност (втора колона);
- Информација за утврдениот праг по капацитет (трета колона).

Известувањето е неопходно кога праговите по капацитет, праговите на испуштања или праговите за надворешен пренос на отпад или отпадна вода за пречистување се надминати. Во случај кога има изедначување на емисиите или преносот со утврдениот праг, тогаш не е потребно да се известува. Во случај кога за одредена активност од Анексот 1 не е утврден прагот по капацитет, тогаш известувањето е задолжително за сите инсталации кои ја вршат таа дејност²⁷.

Доколку еден оператор извршува повеќе (под)активности кои се дел од една главна активност наведена во Анексот 1, на иста локација и во рамки на инсталацијата, во тој случај операторот треба да направи збир од капацитетите на сите (под) активности и на основа на збирот да изврши компарација со утврдениот праг во истиот Анекс – доколку збирот го надминува утврдениот праг, во тој случај известувањето е задолжително.

Во случај кога операторот не може да утврди која активност ја извршува, тогаш тој е обврзан да се обрати до надлежната институција одговорна за управување со РИПЗ.

Националната легислатива на Страната на Протоколот ги дефинира обврските на административната власт во однос на тоа кој ќе го управува, полни и валидизира националниот регистар.

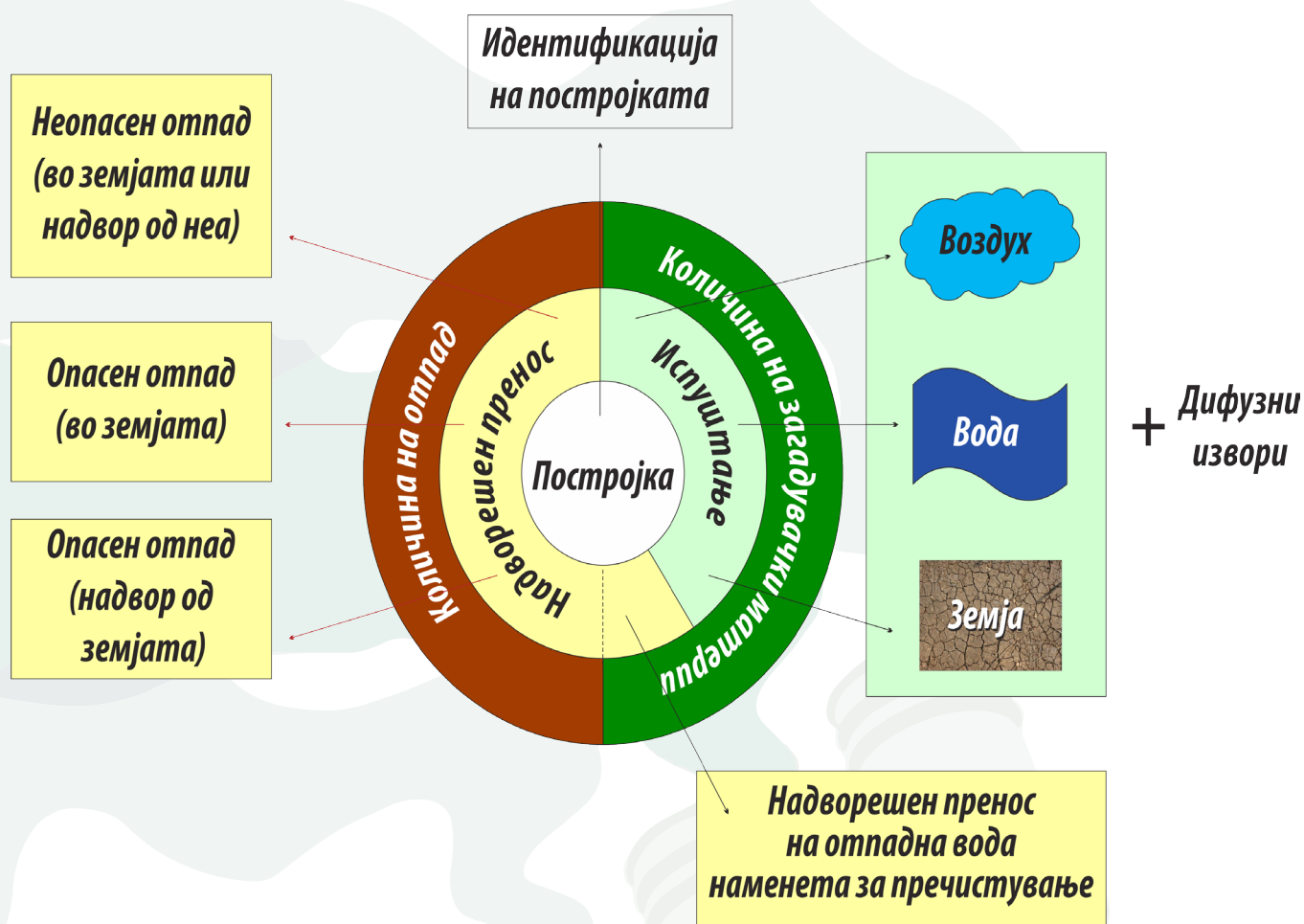
Во земјите каде веќе се воспоставени системи за известување за емисиите, собирањето на

[27] http://ec.europa.eu/environment/industry/stationary/eper/pdf/en_prtr.pdf

информациите за националните регистри се базира на една од двете вообичаени структури:

- 1.Известување на основа на веќе издадена/добиена дозвола на операторот;
- 2.Задолжително известување на основа на внатрешен мониторинг извршен од страна на операторот.

Земјите од ЕУ ги имаат воспоставено регистрите на основа на двете структури и со цел да се спречи двојното известување на индустријата, направено е поврзување на ИСКЗ постапката со РИПЗ известувањето.

Имплементација на РИПЗ протоколот во РМ

Историјат

Архуската Конвенција (АК) како меѓународен договор е еден од најважните инструменти за заштита на правата на граѓаните за здрава и чиста животна средина. АК е потпишана од преку 40 земји и ратификувана од 26 земји од Европа, а Република Македонија ја ратификуваше истата во 1999 година со Закон за ратификација („Сл. Весник на РМ“ бр. 40/99). Протоколот за регистри на загадувачи и пренос на загадувачки материи - РИПЗ кон Архуската Конвенција за пристап до информации, учество на јавноста во донесувањето на одлуки и пристапот до правда во случаите поврзани со животната средина е усвоен на вонредната седница на земјите-потписнички (вклучувајќи ја Европската Унија) на АК во рамките на петтата Пан-европска министерска конференција “Животна средина за Европа”, која се одржа на 21 Мај 2003 година. Протоколот беше потпишан од страна на 36 земји членки и од страна на Европската Унија. Заклучно со 7-ми Јануари 2014 година, 33 земји го имаат ратификувано²⁸ Протоколот. По потпишувањето од страна на Европската Унија, РИПЗ Протоколот беше надграден со таканаречен Е-РИПЗ, односно Европски РИПЗ²⁹.

Усогласување на националното законодавство со барањата на РИПЗ протоколот

Република Македонија го потпиша Протоколот во мај 2003 година. Согласно обврските кои произлегуваат од Протоколот, земјата-потписничка е должна да воспостави и да одржува јавно достапна база на податоци во форма на национален регистар на испуштање и пренесување на загадувачки материи. За таа цел, Република Македонија односно Министерството за животна средина и просторно планирање како орган на државата надлежен за вршење на работите од областа на животната средина, започна со извршување на низа активности со цел исполнување на обврските кои произлегуваат од потпишувањето на Протоколот. Оттаму, извршено е усогласување на националното законодавство со законодавството на ЕУ³⁰, од кое произлегоа следниве документи:

1. Во рамките на проектот “Зајакнување на капацитетот на Министерството за животна средина и просторно планирање” при транспонирањето на Европското законодавство во Република Македонија, изработени се пакет закони и подзаконски акти за животна средина. Законот за животна средина претставува рамковен (системски) закон и ги обединува останатите четири посебни закони: за квалитет на воздух, управување со отпад, заштита на природата и законот за води. Истиот претставува голем исчекор напред во создавањето услови за имплементација на одредбите од Протоколот како еден од столбовите на Архуската Конвенција, ги следи обврските кои се пропишани во Протоколот кон Конвенцијата и ги содржи одредбите кои ќе овозможат квалитетно остварување на правото на пристап до информации, учеството на јавноста во

[28] <http://www.unece.org/env/pp/prtr.html>

[29] Регулатива (ЕС) No 166/2006

[30] Директивите: 96/62/ЕС, 2008/50/ЕС, 2001/81/ЕС, 2000/80/ЕС, 96/61/ЕС, 2008/1/ЕС, 2000/60/ЕС, 91/271/ЕС, 2000/479/ЕС

донесувањето на одлуки и подобар пристап до правда за прашањата поврзани со животната средина.

2. Во рамките на истиот проект, изработени се и четири стратегии кои ќе го олеснат патот при спроведувањето на законите и тоа: Стратегија за мониторинг на животна средина, Стратегија за управување со податоци, Стратегија за комуникација во животната средина и Стратегија за подигање на јавната свест за животната средина.

3. Проектот „Поддршка за развивање на стратегии за имплементација на Архуската Конвенција“ помогна во извршувањето на детална анализа на квалитетот и квантитетот на спроведување на начелата на Конвенцијата во Република Македонија. Врз основа на добиената оценка од горенаведената анализа и согласно Регионалната Програма за Реконструкција на Животната Средина во Југоисточна Европа (РЕРеП) изработена е “Стратегија за имплементација на Архуската Конвенција во Република Македонија која препорачува насоки во изготвување на националниот акционен план за спроведување на Архуската Конвенција во пракса, преку обезбедување на транспарентност, учество на заинтересираните страни и дефинирање на приоритети.

4. Рамковниот закон воведува систематизиран Мониторинг на животната средина, Информативен систем за управување со податоците како и истражувачка дејност и образование во областа на животната средина.

5. Со цел целосно и успешно имплементирање на РИПЗ протоколот, МЖСПП разви Информативен систем за животна средина во рамките на проектот РЕРеП 1.8 (Развој на Национални информациски системи за животна средина во земјите од Југоисточна Европа). Сепак, поради ограничени ресурси, само еден дел од системот е развиен. Информативниот систем се одржува и организира на начин што обезбедува база на релевантни податоци – сеопфатни, точни и јавно достапни информации за состојбата на природата, состојбата и квалитетот на медиумите на животна средина и другите области од животната средина, бучава, јонизирачко и нејонизирачко зрачење вклучувајќи го и електромагнетното зрачење и предвидува употреба на техники за моделирање.

6. Воспоставен е Катастар на загадувачи на животната средина (и тоа за: воздух, вода и отпад) како дел од информативниот систем, што е континуирана активност со цел добивање на информации за загадувањата во животната средина, односно за состојбите со управување со отпадот, како и количината и квалитетот на емитираните загадувачки материи во медиумите на животната средина, заради следење на трендовите на основните индикатори за квалитет на медиумите на животната средина, како и заради контрола на успешноста направеземените мерки врз основа на соодветни одлуки и решенија на локално и државно ниво. Катастарот се користи како основа за развој на националниот РИПЗ.

7. Закон за ратификација на Протоколот за регистри на емисии и пренос на загадувачки супстанции („Сл. Весник на РМ“ бр. 135/2010³¹).

8. Правилник за формата, содржината, методологијата и начинот наведување на Регистарот на испуштање и пренесување на загадувачи (Сл. Весник на РМ“ бр. 27/11).

9. Правилник за инвентаризација и утврдување на нивото на емисии на загадувачки супстанции со амбиентниот воздух во тони годишно за сите видови дејности, како и за други податоци потребни за доставување во програмата за мониторинг на воздухот на Европа (ЕМЕР) („Сл. Весник на РМ“ бр. 142/07³²).

[31] <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/F0CD9E7304DAD749AC49BF7341250FE6.pdf>

[32] <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/71553A2F41CAC0438333F5E84F997375.pdf>

10.Правилник за количините на горните граници на емисиите на загадувачките супстанции со цел утврдување на проекции за одреден временски период кои се однесуваат на намалувањето на количините на емисиите на загадувачките супстанции на годишно ниво („Сл. Весник на РМ“ бр.2/2010³³).

11.Правилник за граничните вредности за дозволените нивоа на емисии и видови на загадувачки супстанции во отпадните гасови и пареи кои ги емитираат стационарните извори во воздухот („Сл. Весник на РМ“ бр. 141/2010³⁴).

12.Правилник за формата, методологијата и начинот на водење и одржување на катастарот на загадувачи на воздухот („Сл. Весник на РМ“ бр.92/2010³⁵).

13.Правилник за формата и содржината на обрасците на доставување на податоците од емисиите во амбиентниот воздух од стационарни извори, начинот и временскиот рок на доставување согласно капацитетот на инсталацијата, содржината и начинот на водење на дневникот на емисии во амбиентниот воздух („Сл. Весник на РМ“ бр. 79/2011³⁶).

14.Листа на загадувачките материи и супстанции („Сл. Весник на РМ“ бр.122/11³⁷).

15.Правилник за условите, начинот и граничните вредности на емисија за испуштањето на отпадните води по нивното прочистување, начинот на нивно пресметување, имајќи ги во предвид посебните барања за заштита на заштитените зони („Сл.Весник на РМ“ бр. 81/11³⁸).

16.Правилник за опасните и штетните материи и супстанции и нивните емисиони стандарди што можат да се испуштат во канализација или во систем за одводнување, во површински или подземни водни тела, како и во крајбрежни земјишта и водни живеалишта („Сл.Весник на РМ“ бр. 108/11³⁹).

17.Правилник за условите, начинот и граничните вредности на емисија за испуштањето на отпадните води по нивното прочистување, начинот на нивно пресметување, имајќи ги во предвид посебните барања за заштита на заштитените зони („Сл.Весник на РМ“ бр. 47/11⁴⁰).

18.Правилник за супстанциите за кои задолжително се пропишуваат гранични вредности на емисија во А - интегрираната еколошка дозвола („Сл.Весник на РМ“ бр. 72/10).

19.Правилник за опасните супстанции, граничните вредности (прагови) за присуство на опасните супстанции и критериумите или својствата според кои супстанцијата се класифицира како опасна („Сл. Весник на РМ“ бр. 25/10⁴¹).

20.Правилник за граничните вредности на емисии при горење и согорувањена отпад и условите и начинот на работа на инсталациите за горење и согорување („Сл. Весник на РМ“ бр. 123/09⁴²).

21.Правилник за содржината и начинот на водење, чување и одржување на евиденцијата во регистарот на отпад („Сл. Весник на РМ“ бр. 39/09⁴³).

[33] <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/74D2694B503D2642858597B56A6C52CF.pdf>

[34] <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/D43B492DE694BB4C8C8FC19A7D184479.pdf>

[35] <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/FAD96E0ABEBD4E4BA78482B0413E03A4.pdf>

[36] <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/48F45073541CA6448228187040613DC8.pdf>

[37] <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/DEA9D9E4DA88EC4E93CB7E62B732214D.pdf>

[38] <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/C7A5EBA121C1ED42BFE128BC26F7B163.pdf>

[39] <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/5A43DE7E5D928644B2E94C12BB9C4223.pdf>

[40] <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/69B525F06E82CB4A98C583CCE982CD98.pdf>

[41] <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/AFF4F053C5A645409A29F05372E3A2A6.pdf>

[42] <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/BB66E6BB6251C342805D534C3E5ECB78.pdf>

[43] <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/DA59353547207049829D2B21D854B953.pdf>

Форма, методологија и начин на водење на регистарот

Согласно членот 41 од Законот за животна средина (Сл. Весник на Република Македонија 53/05 и измените 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, и 124/10), органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина воспоставува и одржува Регистар за испуштање и пренесување на загадувачи (во натамошниот текст: Регистар на загадувачи) кој што е составен дел на Катастарот за животна средина.

Земајќи ги предвид одредбите од Протоколот а врз основа на член 41 став 2 од Законот за животна средина (Сл. Весник на Република Македонија 53/05 и измените 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10, и 124/10), министерот за животна средина и просторно планирање донесе Правилник за формата, содржината, методологијата и начинот на водење на Регистарот на испуштање и пренесување на загадувачи (Службен Весник⁴⁴ на РМ бр. 27/11) и истиот стапи на сила на 1-ви Јануари 2013 година. Целта на донесувањето на правилникот беше воспоставување на национален РИПЗ регистар кој ќе биде во согласност со меѓународните барања и обврски и кој тесно ќе биде поврзан со целите на Архуската Конвенција.

Министерството за животна средина и просторно планирање на РМ како надлежен орган за националниот РИПЗ, на основа на членот 7, став 4 од Правилникот, се грижи за потполноста и веродостојноста на податоците што се содржани во Регистарот на загадувачи, како и за контролата на квалитетот и осигурување на квалитетот на податоците во Регистарот во смисол на нивната компетентност, конзистентност и веродостојност.

Компетентноста значи дека сите информации кои се однесуваат на идентификација на постројката и нејзините активности утврдени преку Анексот 1 се целосно проследени.

Конзистентноста значи дека информациите кои треба да се доставуваат до надлежниот орган треба да бидат утврдени преку униформни и недвослисни дефиниции, преку доверливи методологии за идентификација на изворите и определување на испуштањата за неколку последователни години. Конзистентното известување на постројките ќе и овозможи на Р. Македонија релевантно и доследно известување во стандардизирана форма до Европската Комисија и Европската Агенција за Животна Средина.

Веродостојноста значи дека информациите поднесени од страна на операторите треба да бидат автентични, сигурни, компаративни и транспарентни.

Форма и содржина на регистарот

Формата на националниот регистер се заснова на одредбите наведени во членот 5 од Правилникот за формата, содржината, методологијата и начинот на водење на регистарот за испуштање и пренос на загадувачи. Имено, националниот РИПЗ овозможува податоците и информациите добиени од страна на операторите да се чуваат во интегрирана релациона базана податоци, со податоци за испуштање и пренос на загадувачи. Министерството за животна средина и просторно планирање изготви електронска програмска апликација (софтвер) која овозможува мрежен внес, обработка и приказ на податоците од регистарот, можност за пребарување и пристап до неа преку интернет со употреба на корисничко име и лозинка и со можност за зачувување на податоците за период од 10 години. Достапноста до овој софтвер е обезбедена преку интернет, поточно преку веб страницата www.prtr.moerpp.gov.mk и нуди двостепен пристап до истиот. Имено, вебот нуди пристап на јавноста до информациите агрегирани од страна на софтверот преку картографски приказ на локациите на инсталациите овозможувајќи пристап до извештаите поднесени од страна на операторите. Вториот пристап се однесува на операторите кои преку овој софтвер имаат можност по електронски пат да се регистрираат и да внесуваат податоци за количините на емисиите или преносот на загадувачките материји генериран во рамки на производствените процеси во вид на извештаи.

Националниот регистар содржи информации за сите регистрирани инсталации и постројките во нив вклучувајќи податоци за нивните географски местоположби, како и речното сливно подрачје на кои тие припаѓаат. Покрај ова, националниот РИПЗ нуди податоци за дејностите на регистрираните инсталации, испуштањето на загадувачките материји во воздухот, водата или почвата, а во зависност од активноста може да обезбеди информации за создавањето и преносот на отпадот надвор од локациите до крајната дестинација односно да обезбеди информации за преносот на отпадната вода надвор од локациите.

Во однос на дефинирањето на обврските за известување, истите се уредени со овој правилник и детално се елаборирани преку двете групи кои ги опфаќаат:

1. Дејностите преку кои се врши создавањето, испуштањето и/или преносот на загадувачките материји. Согласно прилогот 1 од Правилникот дејностите се поделени во девет главни сектори кои пак дополнително се делат на повеќе подсектори. За секој подсектор има утврден праг на капацитетот. Ова значи дека инсталацијата има обврска да известува за емисиите или преносот исклучиво ако го има надминато утврдениот праг.

2. Загадувачките материји кои се испуштаат во воздухот, почвата или водата и/или се пренесуваат надвор од локацијата на нивното создавање, односно преносот на отпадните води до крајната дестинација. Листата на загадувачките материји е наведена во прилогот 2 од Правилникот и содржи вкупно 91 материја секоја со сопствена шифра и CAS (Chemical Abstract System) број. Покрај ова, за секоја материја е утврден прагот на испуштање во зависност од тоа во кој медиум се испушта (воздух, вода или почва) и инсталациите известуваат исклучиво во случај кога ќе биде надминат утврдениот праг за секоја загадувачка материја посебно.

— Член 5 —

Регистарот на загадувачи содржи податоци за:

- инсталацијата со сите постројки во неа и нејзината географска местоположба, вклучувајќи го и речниот басен на кој се наоѓа;
- оператор на инсталацијата задолжен за доставување на податоците;
- дејности на инсталацијата;
- испуштањето на загадувачи во медиумите на животната средина (воздух, вода и почва);
- создавање и пренесувања на отпад надвор од локацијата и нивно одредиште, како што е соодветно; и
- пренесувања на отпадна вода надвор од локацијата.

До декември 2014 година на националниот РИПЗ систем се регистрирани вкупно 11 индустриски капацитети и тоа: три од енергетскиот сектор, четири од минералната индустрија, два од секторот за производство на метали и една од секторот за управување на отпадни води. Сепак, во наредниот период е неопходно да се изврши регистрација на речиси сите “А” инсталации кои оперираат на територијата на Република Македонија. На овој начин ќе се обезбеди реална слика за изворите и степенот на загадувањето во РМ и ќе се исполнат обврските за известувањето за загадувањето кон домашната јавност и ЕУ.

Водење на регистарот и идентификација на РИПЗ постројките

Како и во другите земји и во Република Македонија релевантна структура за воспоставување и одржување на Регистарот е Министерството за животна средина и просторно планирање, кое како орган на државната управа е надлежен за собирањето, верификацијата и валидацијата, доверливоста и споделувањето на податоците кој се содржани во регистарот, како и за исполнувањето на обврските за известување како кон домашната јавност така и кон меѓународните организации.

Со оглед на фактот што Република Македонија со потпишувањето на Спогодбата за стабилизација и асоцијација со Европската Унија сите заложби ги насочи кон усогласување на националното законодавство и стандарди со оние на ЕУ, Министерството за животна средина и просторно планирање го прати европското еколошко асquis и се стреми кон негова целосна имплементација на национално ниво.

Од тука, Е-РИПЗ регулативата во голема мера е интегрирана во националното законодавство со цел исполнувањето на барањата за известување кон Европската комисија и Европската Агенција за Животна Средина.

Идентификацијата на РИПЗ постројките се врши на основа на Е-РИПЗ регулативата која налага воспоставување на идентификациона нумерација за постројките во секоја земја членка на Протоколот и која е дел од Европската Унија.

Покрај ова, неопходни се информациите за: името на матичната компанија, името на постројката, бројот за идентификација, адресата на постројката со нејзиниот поштенски

број, координатите, речното сливно подрачје и главната економска активност, операторот на постројката исто така може да даде дополнителни информации кои што не се обврзувачки но може да и послужат на јавноста и на надлежниот орган во еценувањето на квалитетот на податоците. Во таа насока како дополнителни информации може да се наведат: обем на производство, број на инсталации, број на работни часови на годишно ниво, број на вработени и сл.

Идентификационата нумерација на постројките се врши со цел обезбедување на конзистентно известување и овозможување на евалуација на емисиите и преносот на загадувачките материи. За да се овозможи ова потребно е идентификациониот број доделен на секоја постројка да остане непроменет на долг временски период.

Но, со оглед на можноста за промени во структурата на постројката како што е затворање, преместување на друга локација, спојување со други постројки и сл., се доведува до прашање “долготрајноста” на идентификациониот број.

Доколку се случат вакви помени во постројката, за истите операторот треба да го извести надлежниот орган кој доколку е потребно ќе додели нов број за идентификација. Надлежниот орган е должен да води евиденција за сите измени во идентификационите броеви и за истите да ја известува надлежните меѓународни институции.

Општо земено следниве препораки се применуваат во однос на било која промена на идентификациониот број на постројката:

- Броевите за идентификација не треба да се менуваат освен ако не постои некоја исклучително важна потреба да се направи тоа;
- Во случај на затворање на постројката, бројот на идентификација треба да се чува најмалку 10 години откако податоците ќе бидат достапни на интернет за овој период; Во случај на преместување на постројката, истата треба да добие нов број за идентификација;
- Доколку постројката го менува називот на операторот или матичната компанија, бројот за идентификација треба да остане ист;
- Доколку постројката се спојува со друга постројка на иста локација а притоа дејностите на двете постојки се идентични, во тој случај идентификациониот број останува ист;
- Доколку постројката се раздвојува, бројот за идентификација останува во постројката која ќе продолжи да ја извршува примарната регистрирана дејност;
- При пополнувањето на годишниот извештај, од страна на постројката треба да ги наведе промените (доколку се случиле) за последните 10 години.

Обврски и циклус на известување

Согласно членот 8 од Правилникот, Министерството за животна средина и просторно планирање на РМ за потребите на Регистарот на загадувачи еднаш годишно од катастрите за животната средина ги собира податоците и информациите од операторите на секоја инсталација што врши една или повеќе дејности утврдени во Прилогот 1 од Правилникот.

Ова значи дека операторот на секоја инсталацијата што врши една или повеќе од дејностите утврдени во Прилогот 1 од Правилникот, до крајот на месец март од тековната година до надлежниот орган ги доставува во електронска и во пишана форма следните податоци и информации за претходната година:

- испуштање во воздух, вода и почва на било кој загадувач одреден во Правилникот за којшто е надминат прагот утврден во истиот;
- создавање и пренесување надвор од местото на настанување на опасен отпад/или на неопасен отпад, за рециклирање или депонирање, со исклучок на депонирање со прочистување на земјиштето и длабинско инјектирање, наведени во Законот за управување со отпадот, означувајќи ги со „Р“ или „Д“ соодветно, зависно од тоа дали отпадот е наменет за рециклирање или депонирање, а за прекугранични движења на опасен отпад, името и адресатана операторот што го врши рециклирањето или депонирањето на отпадот и локацијата каде што се врши рециклирање или депонирањето;
- настанување на испуштање на загадувачи во отпадните води наменети за понатамошна обработка, производство и/или пренос надвор од местото на настанување за којшто е надминат прагот утврден во Правилникот.

Овие податоци и информации се доставуваат од страна на операторите заедно со назнака за тоа дали податоците и информациите се обезбедени преку мерење, пресметки или проценка притоа задолжително се наведува аналитичкиот метод и/или методот на пресметување. Операторите, записите со податоците врз основа на кои биле изведени податоците и информациите што ги доставиле до надлежниот орган треба да ги чуваат за период од пет години од денот на доставувањето на истите.

Методи за одредување на испуштањето

Голем број капацитети веќе собираат податоци кои се соодветни за одредување на испуштањата и преносот во воздух, вода и земја. Податоците за испуштањето и преносот на загадувачки супстанции од секој капацитет за кој се известува, можат да бидат засновани на три различни основни методи за одредување:

(а) Мерења (М) кои користат стандардизирани или прифатени методи;

Често, потребни се дополнителни пресметки за претворање на резултатите од мерењата во годишни податоци за емисија;

(б) Пресметки (С) со користење на национални или меѓународно прифатени методи за проценка и емисиони фактори, кои се репрезентативни за индустриските сектори;

(в) Проценки (Е) (нестандардизирани) кои произлегуваат од најдобрите претпоставки или експертски мислења.

Мерењата произлегуваат од директен мониторинг на испуштањата и преносот на загадувачките материји за одредени процеси во капацитетите, кои се засноваат на фактички мерења на концентрациите на загадувачките честички за секој медиум.

Кога станува збор за одредувањето на испуштањето по основ на пресметки и мерења, вредно е да се напомене дека во меѓународната пракса се усвоени специфични методи кои ги се засноваат на различни меѓународно прифатени нормативи. Ова се однесува и на Република Македонија каде РИПЗ софтверот овозможува користење на интегрирани методи за пресметка и проценка на емисиите.

Код на методот	Опис на методот	С – пресметка; Е – проценка; М – мерење
C_EMEP	Пресметка преку користење на UNECE/EMEP упатството за инвертизација на испуштањата.	
C_ETS	Пресметка преку користење на упатството за мониторинг и известување за испуштањето на стакленичките гасови преку Шемата за трговија на испуштањата (Emission Trading Scheme).	
C_IPCC	Пресметка преку користење на ИСКЗ упатството.	
C_ISO	Пресметка согласно ISO стандардите	
C_MAB	Пресметка по методот на баланс на маса одобрен од надлежниот орган.	
C_NRB	Методологија на национална или регионална обврзувачка пресметка за операторот пропишана со правен акт.	
C_OTH	Друга методологија на пресметување.	
C_PER	Методологија на пресметување која веќе е воспоставена од страна надлежниот орган преку издадена лиценца или интегрирана дозвола.	
C_SSC	Специфичен метод на пресметување т.н. European-wide sector	
E	Проценка.	
M_ALT	Алтернативна методологија на мерење во согласност со постоечките CEN/ISO стандарди .	
M_CRM	Методологија за мерење на перформансите демонстрирани преку сертифицирани референтни материјали, а се прифатени од надлежниот орган.	
M_ISO	Меѓународно прифатен CEN или ISO стандард за мерење.	
M_NRB	Национална или регионална обврзувачка методологија на мерење пропишана со правен акт.	
M_OTH	Друга методологија на мерење.	
M_PER	Методологија на мерење која веќе е пропишана од страна на надлежниот орган во вид на лиценца или интегрирана дозвола.	
M_SSC	Специфичен метод на мерење т.н. European-wide sector.	
M_WEIGH	Тежинско мерење.	
U	Неспецифицирано	

Квалитет на податоците

Што се однесува до квалитетот на известуваните податоци од страна на сопствениците или операторите на капацитетите кои што подлежат на обврските за известувањето, тие се обврзани да го обезбедат квалитетот на информациите што ги пријавуваат и да ги користат “најдобрите достапни информации”. Најдобрите достапни информации може да вклучат мониторинг податоци, емисиони фактори, равенки за биланс на маса, индиректен мониторинг и други пресметки, инженерски заклучоци и други методи. Националниот РИПЗ систем го зема предвид квалитетот на внесените податоци од страна на операторот овозможувајќи компарација помеѓу бараните и внесените информации. Во ваков случај, овластеното лице номинирано од страна на операторот се насочува во правилна насока кога станува збор за правилно внесување на РИПЗ податоците во националниот систем. Ваквиот пристап во голема мера влијае на ефикасноста на јавната администрација одговорна за администрирање на РИПЗ системот и од друга страна, значително ја олеснува процедурата за известување.

Презентација на податоците

РИПЗ базата овозможува збирен преглед на националните податоци за сите испуштања и пренос на загадувачки материи за кои се известува. Презентацијата на овие податоци мора да биде во агрегирани (збирни) и неагрегирани форми во две димензии и тоа:

- Загадувачки материи
- Активности

Извештаите со агрегирани национални податоци може да се користат и за други национални документи (како на пр. ИСКЗ дозволи и сл.), со што се избегнува дуплирање на работата. РИПЗ ги прикажува информациите за испуштање и пренос на загадувачки материи од точкести и дифузни извори, во соодветно просторно распоредување користејќи географски информативен систем (ГИС). ГИС е моќна алатка која дава приказ на слоеви на информации, со географски пристап. Ова подразбира дека испуштањето и преносот на загадувачките материи од капацитети кои спаѓаат во Анексот I од Протоколот, заедно со нивните географски координати, се прикажуваат на мапи. Со оглед на тоа дека основна цел на РИПЗ Протоколот е подобрување на пристапот на јавноста до информации, овие регистри се јавно достапни. Во Р. Македонија, преку реализацијата на проектот „Зајакнување на административните капацитети за Имплементација на Архуската Конвенција и акции за поддршка на развој на РИПЗ системи во избраните земји на Југоисточна Европа“ имплементиран од Регионалниот Еколошки Центар, во 2013 година е воспоставена бесплатна електронска алатка (софтвер) која е донирана од страна на Германската Агенција за животна средина.

Софтверот, кој покрај тоа што одговара на потребите за известување за РИПЗ Протоколот, исто така, има можност да се прилагоди согласно потребите и како алатка за исполнување на други ЕУ обврски како што се известување за Е-РИПЗ и LCP.

Клучни функции на софтверот се: процедура за интерно известување меѓу операторите и надлежните институции, вклучувајќи онлајн пријавување, како и квалитет и контрола на податоците, генерирање на извештај, а другата важна функција се однесува на можноста

која и се дава на корисникот за пристап на јавноста и различните засегнати страни преку веб-базирани формати.

Покрај ова, во рамки на овој проект беше преведено Упатството⁴⁵ за спроведување на Протоколот за регистри на загадувачи и пренос на загадувачки материи кое беше издадено од страна на УНЕЦЕ секретаријатот на Архуската конвенција. Целта на ова Упатство е да им помогне на засегнатите страни во имплементација на Протоколот во пракса .

Казнени одредби предвидени со законот за животната средина на Република Македонија

Надзор над примената на законските одредби и прописите донесени врз основа на законот за животната средина врши органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина т.е. министерството за животна средина и просторно планирање на Р. Македонија. Со оглед на фактот што одредбите кои произлегуваат од Протоколот се преточени во законска обврска преку Правилникот за формата, содржината, методологијата и начинот на водење на Регистарот на испуштање и пренесување на загадувачи, во случај на негово непочитување, предвидени се соодветни казнени одредби.

Инспекцискиот надзор на примената на законот за животната средина и на прописите донесени врз основа на овој закон го врши Државниот инспекторат за животна средина, преку државните инспектори за животна средина и државните инспектори за заштита на природата (во натамошниот текст: државни инспектори). Согласно членот 198 од Законот за животната средина, Државниот инспектор во рамките на својот делокруг има овластување да утврди дали од страна на инсталацијата се произведуваат и испуштаат загадувачки материи и супстанции во животната средина, дали инсталацијата ги надминува пропишаните норми и не постапува со нив согласно пропишаниот начин. Меѓудругото, инспекторот утврдува дали се врши увоз, извоз и транзит во/од/низ Република Македонија на опасните супстанции, штетните материи и производи. На истата основа, утврдува дали се врши мониторинг на изворите на емисија со која се загадува еден или повеќе медиуми на животната средина; утврдува дали на изготвувачот му се доставуваат потребните податоци за изготвување и одржување на Регистарот на загадувачки материи и супстанции и нивните карактеристики; утврдува дали емисиите на супстанциите определни во дозволата се испуштаат согласно со определените гранични вредности; утврдува дали правните и физички лица доставуваат податоци и информации за животната средина; утврдува дали се чуваат податоците за користењето на природните богатства, сировини и енергијата, како и за емисиите на загадувачките материи и супстанции, видовите, карактеристиките и количествата на отпад и сл.

Покрај ова, во вршењето надзор од својот делокруг, државниот инспектор врши надзор во сите инсталации, системи, постројки и објекти за кои постојат сознанија дека од истите се испуштаат и/или истекуваат емисии во животната средина, а за што постои основано сомнение дека со испуштањата и/или истекувањата може да настане загадување на животната средина или загрозување на здравјето на луѓето.

Во рамките на законски определените обврски на државниот инспектор, истиот може да

[45] http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/PRTR%20Bureau/UNECE_PRTR_Protocol_Guidance_in_Macedonian.pdf

донесе мерки за отстранување на причините за настанувањето на штетите врз животната средина. Имено, согласно членот 200 од законот за заштита на животната средина, државниот инспектор може да нареди отстранување на штетни последици по животната средина, определи мерки за превенција и отстранување на загадувањето, да забрани изградба, реконструкција или работа на објектите, постројките или инсталациите кои го предизвикуваат загадувањето. Понатаму, државниот инспектор може да одземе опрема и уреди кои претставуваат извори на загадување, да наложи добивање на интегрирана еколошка дозвола, како и да ги задолжи правните и физичките лица за спроведување на мониторинг за загадувањето како и ред други мерки кои се содржани во горенаведениот член.

Исто така, свои ингириенции во спроведувањето на одредбите од законот за животната средина, во делот на загадувањето на општинско ниво, односно на ниво на Град Скопје, имаат и овластени инспектори кои вршат надзор на загадувањето предизвикано од објектите постројките и инсталациите кои се опфатени со Б интегрирани дозволи. И покрај тоа што работата на овластените инспектори е ограничена на загадувачи опфатени со Б интегрирани дозволи, сепак тие може и треба да ја играат клучната улога во евидентирање на потенцијалните ризици и закани од загадувањето на локално ниво, остварувајќи интезивна соработка со државните инспектори за животна средина.

Во случај на прекршување на одредбите од законот за животната средина, објектите, постројките и инсталациите подлежат на три категории на финансиски прекршочни глоби кои се движат од 3000 евра до 100 000 евра во зависност од степенот на прекршување на одредбите од законот. Така на пример во случај кога објектите, постројките и инсталациите не доставуваат информации до изготвувачот на регистарот, следат казни од 3000 евра, додека во случај не се врши внатрешен мониторинг на загадувањето казните достигнуваат вредност од 6000 евра. Конечно, кога претходно наведените објекти постројки и инсталации ја загадуваат животната средина вон законско пропишаните гранични вредности казната може да достигне и до 100 000 евра. Во сите три случаи законот предвидува финансиска глоба како за одговорното лице така и за правното лице.

Идни активности за имплементација на РИПЗ протоколот во Република Македонија

Развој на институционална рамка

При анализата на постоечката институционална рамка за имплементација на обврските кои произлегуваат од РИПЗ Протоколот, фокусот е ставен врз институциите кои располагаат со релевантните информации за животната средина, и институциите кои се одговорни за донесување на одлуки, планирање и формулирање на политиките поврзани со животната средина. Министерството за животната средина и просторно планирање е надлежен орган на државната управа кој ја донесува и спроведува политиката за заштита на животната средина и природата. Други органи кои имаат одредени надлежности на полето на заштита на животната средина се:

- Министерство за економија,
- Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство,
- Министерство за здравство и
- Министерство за транспорт и врски.

Координацијата меѓу институциите кои вршат мониторинг не е на задоволително ниво, па затоа е неопходно воспоставување на сеопфатна национална мониторинг програма за животна средина, со јасно разграничување на надлежностите меѓу институциите кои го спроведуваат мониторингот, како и со усогласени цели и методологии. Исто така, опремата со која располагаат институциите не е најсовремена што резултира со добивање и процесирање на несоодветни и неквалитетни податоци, поради што произлегува потреба за набавка на современа опрема за воведување на постојан мониторинг, моделирање и развој на националниот информативен систем. Мониторингот е поставен во соодветна рамка на законски, институционални и технички прашања во Националната стратегија за мониторинг на животната средина која претставува разработен дизајн на системот за мониторинг на животната средина, вклучувајќи планирање со кое би се развил и подобрил мониторингот на квалитетот на животната средина (водата, воздухот, почвата, природа и бучава) и мониторингот на емисиите, особено отпадните води, издувните гасови, бучавата и отпадот.

Започнатиот процес на апроксимација и транспозиција на европското *acquis* со македонското треба да се интензивира, водејќи сметка при тоа процесот да резултира со јасно дефинирање и поставеност на надлежностите за заштита на животната средина помеѓу државните институции, што ќе води кон целосно и ефикасно спроведување на законите, интер и интра секторска координација и секако целосно спроведување на РИПЗ Протоколот како еден од столбовите на Архуската Конвенција во пракса. За спроведување на Протоколот многу е важно да се работи на зајакнување на Системот за интегрирана контрола и спречување на загадувањето.

Зајакнување на административните капацитети во управувањето со животната средина

Согласно усвоените закони од областа на животната средина, општините добиваат нови надлежности за заштита на животната средина и природа.

За целосна и успешна децентрализација на надлежностите за заштита на животната средина потребно е зајакнување на институционална рамка за планирање, мониторинг и спроведување на еколошките прописи на локално ниво.

За таа цел потребно е обезбедување на финансиски ресурси за ефикасно спроведување на обврските кои произлегуваат од националното законодавство за заштита на животната средина и десиминација на податоци, информации, отворање и опремување на информативни пунктови за важноста за зачувување на животната средина.

Една од областите во која треба да се интервенира, за да се обезбедат услови за ефикасно спроведување на РИПЗ Протоколот е зајакнување на капацитетите на институциите кои се одговорни за спроведувањето на Протоколот.

Сите надлежни институции, операторите, единиците на локалната самоуправа и невладините организации треба да се вклучат во обуката за спроведување на РИПЗ Протоколот.

Со оглед на фактот дека основна цел на овој Протокол е воспоставување на доследни, интегрирани, национални регистри на испуштање и пренесување на загадувачки материи, кои што можат да обезбедат:

- подобрување на пристапот на јавноста до информациите,
- учество на јавноста при одлучувањето во областа на животната средина,
- спречување и намалување на загадувањето на животната средина,
- следење на сообразноста со одредени меѓународни договори, како и
- поставување на приоритети и оценување на напредокот постигнат преку националните програми и политики.

Активностите за успешно и ефикасно спроведување на РИПЗ Протоколот во пракса треба да бидат насочени во насока на зајакнување на административните капацитети, на сите општествени чинители вклучувајќи ги институциите, невладините организации и операторите. Притоа треба да се настојува кон доследно исполнување на горенаведените цели, преку реализација на следниве активности:

- Зајакнување на административните капацитети во процесот на известување, администрирање и користење на софтверска апликација од РИПЗ базата,
- Овозможување на мерки за поддршка на образовни, истражувачки и развојни студии, програми, проекти за заштита и унапредување на животната средина и природата и сл.,
- Креирање и реализација на програма за интер-институционална координација и соработка,
- Реализирање на кампањи за подигнување на јавната свест за животната средина,
- Развој на капацитетите на локалните институции и тела,
- Спроведување на тренинг програма насочена кон индустријата и невладините организации,
- Континуирана соработка со телата на меѓународните организации и институции.

Во процесот на воспоставување и водење на регистрите, неопходно е централизирано собирање и управување со податоците. Валидизацијата на податоците може полесно да се постигне доколку им се делегира на локалните или националните надлежни органи, бидејќи тие ќе бидат поблиску до операторите и капацитетите и поверојатно е да имаат подобар преглед на нивните активности. Еден од можните начини за валидизирање на податоците е да се користат информациите од други извршени контроли на инсталациите, на пример, преку редовни или вонредни инспекции. Со оглед на тоа дека постои недостиг на квалификуван персонал за успешно и целосно исполнување на обврските од РИПЗ Протоколот, потребно е зајакнување на капацитетите на локално ниво во однос на планирањето, мониторингот и спроведување то на еколошките прописи на локално ниво.

Развој на електронски алатки

При анализа на националниот информативен систем за заштита и унапредување на животната средина, надлежен орган на државната управа за воспоставување и управување со истиот а со цел заштита на животната средина согласно Законот за животна средина е Македонскиот информативен центар за животна средина. Притоа, увидено е дека за успешно имплементирање на регистрите, согласно барањата на Протоколот, во изготвувањето на документи кои ќе имаат за цел спречување и намалување на загадувањето на животната средина, следење на сообразноста со одредени меѓународни договори, како и поставување на приоритети и оценување на напредокот постигнат преку националните програми и политики, потребно е да се презмаат следниве активности:

- Ажурирање на постоечката електронска база која овозможува изведување на процедурата за интерно известување меѓу операторите и надлежните институции, вклучувајќи и онлајн пријавување, квалитет и контрола на податоците, генерирање на извештаи и конекција со GIS – слоеви и секако пристап на јавноста и различните засегнати страни преку веб-базиран формат;
- Подготовка на Упатство за операторите за онлајн известување за РИПЗ и негова широка дисеминација;
- Заокружување на процесот за номинирање на одговорни лица од страна на операторите кои ќе бидат надлежни за собирање, валидација и известување согласно барањата на Протоколот;
- On - line регистрација на сите РИПЗ инсталации во Република Македонија
- Публикување на обработените податоци кои се добиени од РИПЗ базата, на интернет порталот, на кој податоците ќе бидат достапни во вид на извештаи и брошури.

Дисеминација на податоците

Согласно стратегијата за управување со податоци за животната средина, поставена е рамка за развој на национален информациски систем за животна средина од технички, технолошки и институционален аспект, со крајна цел – зголемување на ефикасноста при управувањето со податоците, т.е. навремено обезбедување на високо квалитетни, релевантни и објективни податоци за животната средина за различни целни групи на корисници.

Од тука произлегува дека со обезбедување на достапност до РИПЗ податоците не се подразбира само физички пристап до информацијата, туку и презентирање на таа информација во форма која е лесно разбирлива и лесна за користење. Во контекст на достапноста, националниот регистар е лесен за пронаоѓање; јавноста лесно да може да лоцира одредена информација во регистарот за која постои интерес, а ваквата информација истовремено е прикажана на начин кој е разбирлив. Сепак, во Република Македонија постои итна потреба од развивање и спроведување на долгорочна програма за информирање и едукација на граѓаните, а за таа цел треба да се воспоставуваат такви системи каде што РИПЗ информациите се дисеминирани преку лесно достапни и кориснички ориентирани веб страни.

Соработка со невладините организации и другите чинители

Соработката со невладините организации и другите чинители е од клучно значење за целосно и соодветно спроведување на сите обврски кои произлегуваат од одредбите содржани во Протоколот за РИПЗ. Соработката со сите чинители е истовремено и обврска и право на сите засегнати страни. Оттаму, се препорачува на линија на веќе воспоставената соработка во рамките на работната група која досега функционира како дел од координативното тело во рамки на МЖСПП, да се продолжи, но и да се прошири членството во истата, со цел да се обезбеди што е можна поширока репрезентативност при спроведувањето на активностите и обврските кои произлегуваат од Протоколот.

Од работата на работната група за РИПЗ, треба да произлезе пред сè зголемување на интересот кај пошироката јавност за РИПЗ, а во исто време да се обезбеди и основа за организирање на обуки за користење на информациите, како на техничко, така и на ниво на човекови ресурси.

Истовремено, покрај одржувањето на обуки, соодветна финансиска помош за НВО треба да биде алоцирана за спроведување на различни видови активности. Пример за некои од активностите на НВО кои треба да бидат финансирани се: пилот-проекти за НВО, воспоставување и одржување на стручни веб-страни на НВО кои ќе содржат и соодветни дата-бази, организирање на семинари, работилници и конференции, организирање на кампањи за подигање на свеста поврзани со здравјето и животната средина на вработените во индустриските комплекси но и на граѓаните, со посебен акцент на ранливите групи.

Градењето на капацитетите на корисниците на РИПЗ треба да ја зајакне општата соработка меѓу невладиниот сектор и државните органи и институции (покрај горе- наведената работна група за РИПЗ) и секако да осврне особено внимание на одредувањето на ризици поврзани со здравјето и животната средина преку алатки како управувачки методологии и моделирање

на податоци за РИПЗ.

Иако погоре во оваа публикација е наведено дека досега се изработени четири стратегии за адекватно и целосно спроведување на Протоколот, се предлага да се изработи нова стратегија која ќе даде посебен осврт, врз основа на сеопфатна анализа на моменталната ситуација, како и на сите чекори кои треба да бидат преземени од страна на надлежните институции за зајакнување на соработката со НВО и другите чинители, но не како цел сама по себе, туку со цел да се изнајдат соодветни механизми за спроведување на Протоколот.

AHEKCI

2011027698

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

Врз основа на член 41 став (2) од Законот за животната средина („Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/05, 81/05, 24/07, 159/08, 83/09, 48/10 и 124/10), министерот за животна средина и просторно планирање, донесе

П РА В И Л Н И К ЗА ФОРМАТА, СОДРЖИНАТА, МЕТОДОЛОГИЈАТА И НАЧИНОТ НА ВОДЕЊЕ НА РЕГИСТАРОТ НА ИСПУШТАЊЕ И ПРЕНЕСУВАЊЕ НА ЗАГАДУВАЧИ*

ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој правилник се пропишува формата, содржината, методологијата и начинот на водење на Регистарот на испуштање и пренесување на загадувачи.

Член 2

Регистарот на испуштање и пренесување на загадувачи се води со цел обезбедување најлесен пристап на јавноста до информациите, од областа на животната средина кои се постојано достапни и ажурирани на Интернет страната на Министерството за животна средина и просторно планирање, како и преку други електронски средства.

Член 3

Одредени изрази во смисла на овој правилник го имаат следното значење:

1. „надлежен орган“ е Министерството за животна средина и просторно планирање;
2. „дејност“ е процес или било која друга активност наведена во Прилог 1 на овој правилник врз основа на која доаѓа до испуштање и пренос на загадувачи во животната средина;
3. „обврзник за доставување на податоци“ е операторот на инсталацијата и одговорното лице кај операторот кој ги врши дејностите од Прилог 1 од овој правилник и/или било која друга дејност или активност на постапување со отпад;
4. „постројка“ значи една или повеќе технолошка единица на иста локација односно во иста инсталација со коишто оперира истото физичко или правно лице;
5. „праг на испуштање“ е количина на испуштање на загадувачите утврдени во Прилог 2 од овој правилник за кој се доставуваат податоци само во случај кога прагот се преминува;
6. „капацитет“ е проектирана вредност на постројката која дава можност за спроведување на одредена дејност од Прилог 1 од овој правилник;
7. „локација“ е географската местоположба на постројката;
8. „супстанција“ е секој хемиски елемент или негови соединенија, со исклучок на радиоактивни супстанции;
9. „загадувачи“ е загадувачка материја и супстанција или група на супстанции што можат да бидат штетни за животната средина или за здравјето на луѓето поради нивните својства и нивното внесување во животната средина и се определени во Прилог 2 на овој правилник;

* Со овој правилник се врши усогласување со Регулацијата (ЕЗ) бр. 166/2006 на Европскиот парламент и на Советот од 18 јануари 2006 година за формирање на Европскиот регистар за испуштање и пренесување на загадувачи и изменување на Директивата 91/689/ЕЕЗ и 96/61/ЕЗ, CELEX 32006R0166

10. „испуштање“ е секое внесување на загадувачи во животната средина како резултат на каква било човечка активност, намерна или ненамерна, рутинска или нерутинска, вклучувајќи истурање, емисија, празнење, инјектирање, изнесување или депонирање, или преку системите за канализација без конечно пречистување на отпадната вода;

11. „пренесување надвор од локацијата“ е изнесување на отпадот наменет за рециклирање или депонирање и на загадувачите во отпадната вода наменета за пречистување надвор од границите на постројката;

12. „отпад“ е секоја супстанција или објект согласно прописите за отпадот;

13. „опасен отпад“ е секоја супстанција или објект согласно прописите за отпад;

14. „отпадна вода“ е отпадна вода дефинирана согласно прописите за води;

15. „депонирање“ е која било од активностите утврдени во прописите за отпад;

16. „D2“ е операција за складирање која означува длабинско вливање (вливања на пумпни исфрлања во бунари, солни куполи или природни сметлишта) согласно Законот за ратификација на Базелската конвенција за контрола на прекуграничното пренесување на опасен отпад и негово складирање („Службен весник на Република Македонија“ бр.49/97).

17. „D3“ е операција за складирање која означува површинско затварање (ставање на течни или кашасти отпадоци во јами, вештачки езера или лагуни) согласно Законот за ратификација на Базелската конвенција за контрола на прекуграничното пренесување на опасен отпад и негово складирање („Службен весник на Република Македонија“ бр.49/97).

18. „рециклирање“ е која било од активностите утврдени во прописите за отпад; и

19. „запис“ во смисла на овој правилник се податоците врз основа на кои операторот ги изведува и ги соопштува информациите до надлежниот орган, во кој е содржана и методологијата користена за пресметка на податоците.

ФОРМА НА РЕГИСТАРОТ

Член 4

(1) Регистарот за испуштање и пренесување на загадувачи (во понатамошниот текст: Регистар на загадувачи) се користи во форма на електронска програмска апликација (софтвер) која овозможува мрежен внес, обработка и приказ на податоците во регистарот на обработен и необработен начин и овозможува нивно пребарување.

(2) Формата на регистарот на загадувачи е дизајнирана на начин кој овозможува пристап до електронската програмска апликација од став (1) на овој член преку интернет со употреба на корисничко име и лозинка и зачувување на податоците во период од 10 години.

СОДРЖИНА НА РЕГИСТАРОТ

Член 5

Регистарот на загадувачи содржи податоци за:

- инсталацијата со сите постројки во неа и нејзината географска местоположба, вклучувајќи го и речниот басен на кој се наоѓа;
- оператор на инсталацијата задолжен за доставување на податоците;
- дејности на инсталацијата;
- испуштањето на загадувачи во медиумите на животната средина (воздух, вода и почва);
- создавање и пренесувања на отпад надвор од локацијата и нивно одредиште, како што е соодветно; и
- пренесувања на отпадна вода надвор од локацијата.

Член 6

(1) Дејностите кои се причина за создавање и испуштање на загадувачите и пренос надвор од местото на настанување на загадувањето, нивната шифра и капацитет се дадени во Прилог 1 кој е составен дел на овој правилник.

(2) Загадувачите кои се испуштаат во воздухот, водата и почвата и се пренесуваат надвор од местото на настанување во отпадните води, нивната шифра, регистрски броеви (CAS – Chemical Abstract Service) и прагови на испуштање се дадени во Прилог 2 кој е составен дел на овој правилник.

МЕТОДОЛОГИЈА НА ВОДЕЊЕ НА РЕГИСТАРОТ

Член 7

(1) Надлежниот орган се грижи за потполноста и веродостојноста на податоците што се содржани во Регистарот на загадувачи, како и за контролата на квалитетот и осигурување на квалитетот на податоците во Регистарот.

(2) Надлежниот орган се грижи за заштитата на одделни податоци од Регистарот на загадувачи само доколку операторот на инсталацијата до надлежниот органи достави акти со кои е одредена доверливоста на тие податоци.

(3) При доставувањето на податоците и информациите до надлежниот орган, операторот ги користи најдобрите расположливи информации, кои можат да вклучуваат податоци, фактори на емисија, равенки за рамнотежа на масата, индиректно следење и други пресметки, инжињерски мислења и други методи во согласност со меѓународно одобрените методологии, кои се достапни.

(4) Операторот на секоја инсталација наведена во Прилог 1 од овој правилник, води сметка за целосноста, доследноста и веродостојноста на податоците и информациите што ги доставува до надлежниот орган.

НАЧИН НА ВОДЕЊЕ НА РЕГИСТАРОТ

Член 8

(1) Надлежниот орган за потребите на Регистарот на загадувачи еднаш годишно од катастрите за животната средина треба да ги собира податоците и информациите од операторите на секоја инсталација што врши една или повеќе дејности утврдени во Прилог 1 од овој правилник.

(2) Операторот на секоја инсталацијата што врши една или повеќе од дејностите утврдени во Прилог 1 од овој правилник, до крајот на месец март од тековната година до надлежниот орган ги доставува во електронска и во пишана форма следните податоци и информации за претходната година:

- испуштање во воздух, вода и почва на било кој загадувач определен во Прилог 2 од овој правилник кој е составен дел на овој правилник за којшто е надминат прагот утврден во прилогот;

- создавање и пренесување надвор од местото на настанување на опасен отпад и/или на неопасен отпад, за рециклирање или депонирање, со исклучок на депонирање со прочистување на земјиштето и длабинско инјектирање, согласно Законот за управување со отпадот, означувајќи ги со „Р“ или „Д“ соодветно, зависно од тоа дали отпадот е наменет за рециклирање или депонирање, а за прекугранични движења на опасен отпад, името и адресата на операторот што го врши рециклирањето или депонирањето на отпадот и локацијата каде што се врши рециклирањето или депонирањето; и

- настанување на испуштање на загадувачи во отпадните води наменети за понатамошна обработка, производство и/или пренос надвор од местото на настанување за кои што е надминат прагот утврден во Прилог 2 од овој правилник.

(3) Податоците и информациите од став (2) на овој член се доставуваат заедно со назнака за тоа дали податоците и информациите се обезбедени преку мерење, пресметки или проценка.

(4) Податоци и информациите од став (2) алинеја 1 од овој член се доставуваат кога вкупната количина на испуштање на загадувачи на годишно ниво од Прилог 2 од овој правилник го преминува прагот утврден во тој прилог.

(5) Кога се работи за податоци за коишто е назначено дека се засновани на мерења или пресметки, задолжително се наведува аналитичкиот метод и/или методот на пресметување.

(6) Податоците кои операторот ги доставува до надлежниот орган треба да бидат целосни, доследни и веродостојни.

(7) Операторот, записите со податоците врз основа на кои биле изведени податоците и информациите што ги доставил до надлежниот орган треба да ги чува за период од пет години од денот на доставувањето на истите.

Член 9

Податоците и информациите за испуштање во почвата операторот на инсталацијата во која се создава отпадот кој се згрижува со постапка на обработка на отпад или со постапка на длабоко инјектирање како D2 и D3 операции согласно прописите за отпад, ги доставува до надлежниот орган согласно прописите за катастар на создавачи на отпад.

Член 10

(1) Податоците од член 8 од овој правилник ги вклучуваат и податоците за испуштање и пренос надвор од местото на настанување кои настануваат како последица на сите намерни, случајни, рутински или нерутински активности во рамките на одредена дејност.

(2) Кога се работи за случајните испуштања операторот ги наведува и сите други достапни податоци кои се поврзани со случајните испуштања.

Член 11

Податоците од Регистарот на загадувачи се води на начин кој обезбедува истите да се достапни до јавноста на интернет страната на надлежниот орган и тоа особено следните податоци:

- идентификација на инсталацијата;
- сите активности на инсталацијата од Прилог 1 од овој правилник;
- податоци за испуштање во воздух од инсталацијата за секој загадувач што го надминува прагот утврден во Прилог 2 од овој правилник;
- трансфер надвор од локацијата за секој загадувач наменет за пречистување на отпадна вода во количини што го надминуваат прагот наведен во Прилог 2 од овој правилник;
- пренос на опасен отпад надвор од инсталацијата; и
- пренос на неопасен отпад надвор од инсталацијата.

ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Член 12

Овој правилник влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе се применува од 1 јануари 2013.

Бр. 07-28/6
15 февруари 2011 година
Скопје

Министер за животна средина
и просторно планирање,
д-р **Нецати Јакупи**, с.р.

ПРИЛОГ 1

Дејностите врз основа на кои доаѓа до создавање и испуштање на загадувачите и пренос надвор од местото на настанување на загадувањето.

Бр.	Дејности	Праг на капацитетот
1.	Енергетски сектор	
(а)	Рафинерии на минерално масло и гас	*
(б)	Инсталации за гасификација и втечнување	*
(в)	Термоцентрали и други инсталации за согорување	Со влезна топлина од 50 мегавати (MW)
(г)	Печки за кокс	*
(д)	Валавници за јаглен	Со капацитет од 1 тон на час
(ѓ)	Инсталации за производство на производи од јаглен и бездимно гориво во цврста агрегатна состојба	*
2.	Производство и преработка на метали	
(а)	Инсталации за печење или синтерување на метална руда (вклучувајќи сулфидни руди)	*
(б)	Инсталации за производство на сурово железо или челик (примарно или секундарно топење) вклучувајќи постојано лиење	Со капацитет од 2,5 тони на час
(в)	Инсталации за обработка на метали на база на железо: (I) топли валавници (I) ковачници со чекани (III) употреба на заштитни фузирани метални обвивки	Со капацитет од 20 тони суров челик на час Со енергија од 50 килоџули по чекан, каде што употребената топлинска моќ надминува 20 MW Со влезна суровина од 2 тони суров челик на час
(г)	Железарници за метали базирани на железо	Со произведен капацитет од 20 тони на ден
(д)	Инсталации: (I) за производство на сурови метали од руда што не се базирани на железо, концентрати или секундарни суровини со металуршки, хемиски или електролитски процеси (II) за топењето, вклучувајќи правење легури, со метали што не се базирани на железо, вклучувајќи рециклирани производи (рафинирање, лиење во железарници, итн.)	*
(ѓ)	Инсталации за површинска обработка на метали и пластични материјали со користење на електролитски или хемиски процеси	Кога волуменот на кадите за обработка изнесува 30 m ³
3.	Рударска индустрија	
(а)	Подземни рударски и сродни активности	*
(б)	Површинско вадење руди и камен	Кога површината на областа што е под ископ изнесува 25 хектари
(в)	Инсталации за производство на: (I) цементен клинкер во ротациони печки (II) вар во ротациони печки (III) цементен клинкер или вар во други печки	Со произведен капацитет од 500 тони на ден Со произведен капацитет од 50 тони на ден Со произведен капацитет од 50 тони на ден

Бр.	Дејности	Праг на капацитетот
(г)	Инсталации за производство на азбест и производство на производи базирани на азбест	*
(д)	Инсталации за производство на стакло, вклучувајќи фиберглас	Со капацитет на топење од 20 тони на ден
(ѓ)	Инсталации за топење на минерални супстанции, вклучувајќи производство на минерални влакна	Со капацитет на топење од 20 тони на ден
(е)	Инсталации за производство на керамички производи со горење, конкретно ќерамиди, тули, огноотпорни тули, плочки, украсен камен или порцелан	Со произведен капацитет од 75 тони на ден или со печка со капацитет од 4 м ³ и со густина на ложење од 300 кг/м ³ по печка
4.	Хемиска индустрија	
(а)	Хемиски инсталации од индустриски обем за производство на основни органски хемикалии како што се: (I) едноставни јаглехидрати (линеарни или циклични, заситени или незаситени, алифатични или ароматични) (II) јаглехидрати што содржат кислород како што се алкохоли, алдехиди, кетони, карбоксилни киселини, естери, ацетати, етери, пероксиди, епоксидни смоли (III) сулфурни јаглехидрати (IV) азотни јаглехидрати како што амини, амиди, азотести соединенија, азотни соединенија или нитрати, нитрили, цијанати, изоцијанати (V) јаглехидрати што содржат фосфор (VI) халогени јаглехидрати (VII) органометални соединенија (VIII) основни пластични материјали (полимери, синтетички влакна и влакна базирани на целулоза) (IX) синтетички гуми (X) бои и пигменти (XI) површинско активни агенси и сурфаканти	*
(б)	Хемиски инсталации од индустриски обем за производство на основни неоргански хемикалии како што се: (I) гасови, како што се амониум, хлор или хлороводород, флуор или флуороводород, јаглеродни оксиди, сулфурни соединенија, азотни оксиди, водород, сулфур диоксид, карбонил хлориди (II) киселини, како што хромна киселина, флуороводородна киселина, фосфорна киселина, азотна киселина, хлороводородна киселина, сулфурна киселина, олеум, сулфуреста киселина (III) бази, како што амониумхидроксид, калиумхидроксид, натриумхидроксид (IV) соли, како што се амониумхлорид, калиумхлорат, калиумкарбонат, натриумкарбонат, перборат, сребронитрат (V) неметали, метални оксиди или други неоргански соединенија како што се калциумкарбид, силикон, силиконкарбид	*

Бр.	Дејности	Праг на капацитетот
(в)	Хемиски инсталации од индустриски обем за производство на вештачки ѓубрива базирани на фосфор, азот или калиум (едноставни или сложени вештачки ѓубрива)	*
(г)	Хемиски инсталации од индустриски обем за производство на основни производи за здравје на растенијата или биоциди	*
(д)	Инсталации од индустриски обем што користат хемиски или биолошки процеси за производство на основни фармацевтски производи	*
(ѓ)	Инсталации од индустриски обем за производство на експлозивни и пиротехнички производи	*
5.	Управување со отпад и отпадни води	
(а)	Инсталации за рециклирање или депонирање на опасен отпад	Што примаат 10 тони на ден
(б)	Инсталации за горење и согорување на неопасен отпад согласно Законот за управување со отпад	Со капацитет од 3 тони на час
(в)	Инсталации за депонирање на неопасен отпад	Со капацитет од 50 тони на ден
(г)	Депонии (исклучувајќи ги депониите за инертен отпад	Што примаат 10 тони на ден и со вкупен капацитет од 25 000 тони
(д)	Инсталации за депонирање или рециклирање на животински трупови и отпад од животни	Со капацитет за обработка од 10 тони на ден
(ѓ)	Пречистителни станици за отпадни води од урбани средини	Со капацитет еквивалентен за население од 100 000
(е)	Независно управувани пречистителни станици за индустриска отпадна вода што служат за една или повеќе активности од овој прилог	Со капацитет од 10 000 m ³ на ден (4)
6.	Производство и преработка на хартија и дрво	
(а)	Индустриски постројки за производство на пулпа од дрвена граѓа или слични фиброзни материјали	*
(б)	Индустриски растенија за производство на хартија и плотни и други примарни производи од дрво (како што се иверка, медијанан и шпер-плоча)	Со произведен капацитет од 20 тони на ден
(в)	Индустриски постројки за заштита на дрво и производи од дрво со хемикалии	Со произведен капацитет од 50 m ³ на ден
7.	Интензивно производство на добиток и риби и школки	
(а)	Инсталации за интензивно одгледување на живина и свињи	(I) со 40 000 места за живина (II) со 2 000 места за производни свињи (над 30 кг) (III) со 750 места за маторици

Бр.	Дејности	Праг на капацитетот
(б)	Интензивно одгледување на риби и школки	Со произведен капацитет од 1 000 тони риба или школки годишно
8.	Животински и градинарски производи од секторот за храна и пијалаци	
(а)	Кланици	Со произведен капацитет на трупови од 50 тони на ден
(б)	Обработка и преработка наменети за производство на прехранбени производи и пијалаци од: (I) животински сировини (освен млеко) (II) градинарски сировини	Со произведен капацитет за финални производи од 75 тони на ден Со произведен капацитет за финални производи од 300 тони на ден (просечна вредност по квартал)
(в)	Обработка и преработка на млеко	Со капацитет да прими 200 тони млеко на ден (просечна вредност на годишна основа)
9.	Други активности	
(а)	Растенија за претходна обработка (активности како што се миење, белење, мерцеризација) или боење на влакна или текстили	Со капацитет за обработка од 10 тони на ден
(б)	Растенија за штавење на сурови кожи и кожи	Со капацитет за обработка на 12 тони финални производи на ден
(в)	Инсталации за површинска обработка на супстанции, објекти или производи што користат органски растворувачи, особено за завршна обработка, печатење, обложување, обезмастување, водоотпорна заштита, премачкување со туткал, фарбање, чистење или импрегнирање	Со капацитет од 150 кг на час или 200 тони годишно
(г)	Инсталации за производство на јаглерод (тврд согорен јаглен) или електро-графит со палење или графитизација	*
(д)	Инсталации за градење, фарбање или отстранување на фарба од бродови	Со капацитет за бродови со должина од 100 метри

(1) Астериксот (*) означува дека не се применува праг за капацитетот (сите постројки се предмет на известување).

ПРИЛОГ 2

Загадувачи¹

Бр.	CAS број	Загадувач (1)	Прагови за испуштања (колона 1)		
			во воздух (колона 1а) кг/годишно	во вода (колона 1б) кг/годишно	во земја (колона 1в) кг/годишно
1	74-82-8	Метан (CH ₄)	100 000	~(2)	—
2	630-08-0	Јаглеродмоноксид (CO)	500 000	—	—
3	124-38-9	Јаглероддиоксид (CO ₂)	100 милиони	—	—
4		Хидрофлуоројаглероди (HFC) (3)	100	—	—
5	10024-97-2	Азотоксид (N ₂ O)	10 000	—	—
6	7664-41-7	Амониум (NH ₃)	10 000	—	—
7		Испарливи органски соединенија без метан (NMVOC)	100 000	—	—
8		Азотни оксиди (NO _x /NO ₂)	100 000	—	—
9		Перфлуоројаглероди (PFC) (4)	100	—	—
10	2551-62-4	Сулфурхексафлуорид (SF ₆)	50	—	—
11		Сулфурни оксиди (SO _x /SO ₂)	150 000	—	—
12		Вкупен азот	—	50 000	50 000
13		Вкупен фосфор	—	5 000	5 000
14		хлорофлуоројаглеводороди (HCFC) (5)	1	—	—
15		Хлорофлуоројаглероди (CFC) (6)	1	—	—
16		Халони (7)	1	—	—
17		Арсен и соединенија (како As) (8)	20	5	5
18		Кадмиум и соединенија (како Cd) (8)	10	5	5
19		Хром и соединенија (како Cr) (8)	100	50	50
20		Бакар и соединенија (како Cu) (8)	100	50	50
21		Жива и соединенија (како Hg) (8)	10	1	1
22		Никел и соединенија (како Ni) (8)	50	20	20
23		Олово и соединенија (како Pb) (8)	200	20	20
24		Цинк и соединенија (како Zn) (8)	200	100	100

¹ За испуштање на загадувачи кои се опфатени со неколку категории на загадувачи, се известува за секоја од тие категории.

25	15972-60-8	Алахлор	—	1	1
26	309-00-2	Алдрин	1	1	1
27	1912-24-9	Атразин	—	1	1
28	57-74-9	Хлордан	1	1	1
29	143-50-0	Хлордекон	1	1	1
30	470-90-6	Хлорфенвинфос	—	1	1
31	85535-84-8	Хлоро-алкани, C10-C13	—	1	1
32	2921-88-2	Хлоропирифос	—	1	1
33	50-29-3	DDT	1	1	1
34	107-06-2	1,2-дихлороетан (EDC)	1 000	10	10
35	75-09-2	Дихлорометан (DCM)	1 000	10	10
36	60-57-1	Диелдрин	1	1	1
37	330-54-1	Диурон	—	1	1
38	115-29-7	Ендосулфан	—	1	1
39	72-20-8	Ендрин	1	1	1
40		Халогенирани органски соединенија (како АОХ) (9)	—	1 000	1 000
41	76-44-8	Хептахлор	1	1	1
42	118-74-1	Хексахлоробензен (HCB)	10	1	1
43	87-68-3	Хексахлоробутадиен (HCBd)	—	1	1
44	608-73-1	1,2,3,4,5,6-хексахлороциклохексан (HCH)	10	1	1
45	58-89-9	Линдан	1	1	1
46	2385-85-5	Мирекс	1	1	1
47		PCDD + PCDF (диоксини + фурани) (како Теq) (10)	0,0001	0,0001	0,0001
48	608-93-5	Пентахлоробензен	1	1	1
49	87-86-5	Пентахлорофенол (PCP)	10	1	1
50	1336-36-3	Полихлорирани бифенили (PCB)	0,1	0,1	0,1
51	122-34-9	Симазин	—	1	1
52	127-18-4	Тетрахлороетилен (PER)	2 000	10	—
53	56-23-5	Тетрахлорометан (TCM)	100	1	—

54	12002-48-1	Трихлоробензени (ТСВ) (сите изомери)	10	1	—
55	71-55-6	1,1,1-трихлороетан	100	—	—
56	79-34-5	1,1,2,2-тетрахлороетан	50	—	—
57	79-01-6	Трихлороетилен	2 000	10	—
58	67-66-3	Трихлорометан	500	10	—
59	8001-35-2	Токсафен	1	1	1
60	75-01-4	Винил хлорид	1 000	10	10
61	120-12-7	Антрацен	50	1	1
62	71-43-2	Бензен	1 000	200 (како ВТЕХ) (11)	200 (како ВТЕХ) (11)
63		Бромирани дифенилетери (PBDE) (12)	—	1	1
64		Нонилфеноли и нонилфеноли етоксилати (NP/NPE)	—	1	1
65	100-41-4	Етилбензен	—	200 (како ВТЕХ) (n)	200 (како ВТЕХ) (n)
66	75-21-8	Етиленоксид	1 000	10	10
67	34123-59-6	Изопротурон	—	1	1
68	91-20-3	Нафтаген	100	10	10
69		Органотински соединенија (како вкупен Sn)	—	50	50
70	117-81-7	Ди-(2-етил хексил)фталат (DEHP)	10	1	1
71	108-95-2	Феноли (како вкупен С) (13)	—	20	20
72		Полициклични ароматски јаглеводороди (PAH) (14)	50	5	5
73	108-88-3	Толуен	—	200 (како ВТЕХ) (n)	200 (како ВТЕХ) (n)
74		Трибутилтин и соединенија (15)	—	1	1
75		Трифенилтин и соединенија (16)	—	1	1
76		Вкупен органски јаглерод (ТОС) (како вкупен С или COD/3)	—	50 000	—
77	1582-09-8	Трифлуралин	—	1	1
78	1330-20-7	Ксилени (17)	—	200 (како ВТЕХ) (n)	200 (како ВТЕХ) (n)
79		Хлориди (како вкупен Cl)	—	2 милиони	2 милиони
80		Хлор и неоргански соединенија (како HCl)	10 000	—	—
81	1332-21-4	Азбест	1	1	1
82		Цијаниди (како вкупен CN)	—	50	50
83		Флуориди (како вкупен F)	—	2 000	2 000

84		Флуор и неоргански соединенија (како HF)	5 000	—	—
85	74-90-8	Водородцијаниди (HCN)	200	—	—
86		Фина материја (PM10)	50 000	—	—
87	1806-26-4	Октилфеноли и октилфеноли етоксилати	—	1	—
88	206-44-0	Флуорантен	—	1	—
89	465-73-6	Изодрин	—	1	—
90	36355-1-8	Хексабромобифенил	0,1	0,1	0,1
91	191-24-2	Бензо(g,h,i)пејлен		1	

- (1) Освен кога е поинаку наведено, за кој било загадувач утврден во Прилог 2 се известува како вкупна маса на тој загадувач или, кога загадувачот е група на супстанции, како вкупна маса на групата.
- (2) Тире (—) означува дека за тој параметар и медиум не се известува.
- (3) Вкупна маса на водород флуоројаглероди: сума на HFC23, HFC32, HFC41, HFC4310mee, HFC125, HFC134, HFC134a, HFC152a, HFC143, HFC143a, HFC227ea, HFC236fa, HFC245ca, HFC365mfc.
- (4) Вкупна маса на перфлуоројаглероди: сума на CF4, C2F6, C3F8, C4F10, c-C4F8, C5F12, C6F14.
- (5) Вкупна маса на супстанции кои ја осиромашуваат озонската обвивка, вклучувајќи ги нивните изомери и тоа: CHFCl2, CHF2Cl, CH2FC1 C2HFC14, C2HF2Cl3, C2HF3Cl2, C2HF4Cl, C2H2FC13, C2H2F2Cl2, C2H2F3Cl, C2H3FC12, CH3CFC12, C2H3F2Cl, CH3CF2Cl, C2H4FC1 C3HFC16, C3HF2Cl5, C3HF3Cl4, C3HF4Cl3, C3HF5Cl2, CF3CF2CHCl2, CF2ClCF2CHClF, C3HF6Cl, C3H2FCl5, C3H2F2Cl4, C3H2F3Cl3, C3H2F4Cl2, C3H2F5Cl, C3H3FC14, C3H3F2Cl3, C3H3F3Cl2, C3H3F4Cl, C3H4FC13, C3H4F2Cl2, C3H4F3Cl, C3H5FC12, C3H6FC1 и C3H5F2Cl.
- (6) Вкупна на маса на супстанции кои ја осиромашуваат озонската обвивка вклучувајќи ги нивните изомери и тоа: CFCl3, CF2Cl2, C2F3Cl3, C2F4Cl2, C2F5Cl, CF3Cl, C2FC15, C2F2Cl4, C3FC17, C3F2Cl6 C3F3Cl5, C3F4Cl4 C3F5Cl3, C3F6Cl2 и C3F7Cl.
- (7) Вкупна на маса на супстанции кои ја осиромашуваат озонската обвивка вклучувајќи ги нивните изомери и тоа: CF2BrCl, CF3Br, C2F4Br2 и CCl4.
- (8) За сите метали се известува како вкупна маса на елементот во сите хемиски форми присутни во испуштањето.
- (9) Халогенирани органски соединенија кои што можат да биде адсорбирани со активиран јаглерод, изразени како хлорид.
- (10) Изразен како I-TEQ.
- (11) Единечните загадувачи се соопштуваат доколку се надмине прагот за BTEX (сумарниот параметар за бензен, толуен, етилбензен, ксилени).
- (12) Вкупна маса на следниве бромирани дифенилетири: пента-BDE, окта-BDE и дека-BDE.
- (13) Вкупна маса на фенол и едноставни супституирани феноли изразени како вкупен јаглерод.
- (14) Полицикличните ароматични јаглеводороди (ПАН) се мерат за известување на испуштања во воздух како бензо(а)пирен (50-32-8), бензо(б)флуорантен (205-99-2), бензо(к)флуорантен (207-08-9), индено(1,2,3-сd)пирен (193-39-5).
- (15) Вкупна маса на трибутилтин соединенија, изразени како маса на трибутилтин.
- (16) Вкупна маса на трифенилтин соединенија, изразени како маса на трифенилтин.
- (17) Вкупна маса на ксилен (орто-ксилен, мета-ксилен, пара-ксилен).

